

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

**FENOMÉN NÁSTĚNKA. MOŽNOSTI A LIMITY VYSTAVOVÁNÍ
VÝTVARNÝCH PRACÍ ŽÁKŮ 1. STUPNĚ V SOUČASNÝCH
ŠKOLÁCH**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Vosáhlová

Učitelství pro 1. stupeň základní školy, kombinované studium

Vedoucí práce: Mgr. Monika Plíhalová

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne 24. 4. 2024

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Monice Plíhalové za pomoc při vedení diplomové práce, za cenné rady, věcné připomínky a za vstřícnost při konzultacích.

Mé poděkování patří také učitelkám výtvarné výchovy a školám za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD.....	4
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	6
1.2 CÍLE VÝTVARNÉ VÝCHOVY NA 1. STUPNI	7
1.3 VZTAH VÝTVARNÉ VÝCHOVY K TVOŘIVOSTI A VIZUÁLNÍ GRAMOTNOSTI	9
1.4 ROLE VÝTVARNÉHO PROJEVU U DĚTÍ.....	10
2 ŽÁKOVSKÉ VÝTVARNÉ PRÁCE JAKO PROJEV TVOŘIVOSTI	14
2.1 POJEM TVOŘIVOST.....	14
2.2 PODMÍNKY PRO ROZVOJ TVOŘIVOSTI VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ	14
2.3 PROJEV TVOŘIVOSTI V ŽÁKOVSKÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍCH	16
2.4 RIZIKA NÁVODOVÝCH A ŠABLONOVITÝCH POSTUPŮ VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ	17
3 VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍ.....	20
3.1 DŮLEŽITOST VYSTAVOVÁNÍ VÝTVARNÝCH PRACÍ ŽÁKŮ.....	20
3.2 MOŽNOSTI A LIMITY VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍ.....	22
3.3 INSPIRACE Z HISTORIE A SOUČASNOSTI VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÝCH PRACÍ	25
3.4 POJEM NÁSTĚNKA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	27
3.5 NÁSTĚNKA JAKO PROSTŘEDEK VYSTAVOVÁNÍ.....	28
4 EMPIRICKÁ ČÁST	31
4.1 VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÉ TVORBY Z POHLEDU UČITELŮ – KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÁ SONDA	31
4.2 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	31
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
4.4 VÝZKUMNÉ METODY.....	32
4.5 PRŮBĚH VÝZKUMU	33
4.6 VÝZKUMNÝ VZOREK	33
5 VÝSLEDKY A ZHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	35
5.1 POSTOJE UČITELŮ: PROČ TO MÁM VYSTAVOVAT?	35
5.2 FUNKCE VÝSTAVNÍCH PLOCH: K ČEMU TO VYSTAVUJI?.....	37
5.3 KRITÉRIA VÝBĚRU ŽÁKOVSKÝCH PRACÍ NA VÝSTAVU: CO VYSTAVUJI?.....	38
5.4 PROJEVY TVOŘIVOSTI VE VYSTAVENÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍCH: JAK TO VYPADÁ?	41
5.5 LIMITY PŘI VYSTAVOVÁNÍ: CO MI V TOM BRÁNÍ?	53
5.6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	54

ZÁVĚR	55
RESUMÉ	56
SEZNAM LITERATURY	57
SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	60
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program základního vzdělávání

ZŠ – Základní škola

SOŠP – Střední odborná škola pedagogická

Mgr. FPE ZČU – Magisterský titul získaný na Pedagogické fakultě Západočeské univerzity v Plzni

Mgr. PedF UK – Magisterský titul získaný na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy

ÚVOD

V praxi zaběhlým označením pro místo, kde se v prostorách škol vystavují žákovské práce, je nástěnka. V dnešní době může mít klasické školní i inovativní podoby, které jsou více v souladu s vývojem současného umění a kurátorství, stejně jako vývojem nových technologií. V současném kontextu výtvarného oboru bychom nástěnky měli označovat spíše výstavními plochami k prezentaci žákovské práce. Mezi učiteli je však pojem nástěnka natolik rozšířený, že jsem ho využila i v názvu této diplomové práce a vnímám ho jako určitý fenomén, který ovlivňuje mnoho proměnných – má své estetické, ale i pedagogické, psychologické a sociální aspekty. Tato práce zkoumá tento fenomén hlouběji, zkoumá jeho využití a dopad na rozvoj kreativity u žáků 1. stupně základní školy.

Rozvoj technologií je v dnešní digitální době nezastavitelným trendem, nástěnky se mohou jevit jako klasický tradiční prostředek a mohou být nahrazeny moderními technologickými způsoby prezentace. I když se způsob sdělování a prezentace informací ve vzdělávacím procesu mění, role výstavních ploch ve fyzickém prostoru při prezentaci žákovských výtvarných prací zůstává důležitá.

V této souvislosti je důležitá především výtvarná výchova, i když je často považována za okrajový předmět, hraje v životě dítěte důležitou roli. Jejím posláním je nejen výuka technických dovedností, ale také podpora rozvoje kreativity, aby děti mohly vyjádřit své pocity, myšlenky a názory originálním a autentickým výtvarným vyjádřením. Tvořivost se na 1. stupni základní školy rozvíjí a výtvarná výchova má tedy jedinečnou možnost dětskou kreativitu pěstovat, a s ní rozvíjet i další cíle, jako je například vizuální gramotnost.

Formulace cílů a výzkumných otázek této práce vychází ze snahy pochopit postoj učitelů na 1. stupni ZŠ k vystavování žákovské výtvarné tvorby na nástěnkách. V rámci praktické části této práce je provedeno kvalitativní výzkumné šetření na třech základních školách, zaměřené na rozhovory s učiteli, pozorování vystavených výtvarných prací a pořizování fotodokumentace výstavních ploch. Cílem kvalitativního terénního výzkumu je zmapovat přístupy učitelů k prezentaci žákovské výtvarné tvorby na nástěnkách a identifikovat konkrétní kritéria výběru, které učitelé používají k vystavování výtvarných prací na výstavních plochách.

Ohraničení tématu a zdůvodnění jeho aktuálnosti spočívá v potřebě rozumět významu nástěnky jako prostředku pedagogické podpory. V dnešní době, kdy je důraz

kladen na individualizaci vzdělávání a podněcování kreativity u žáků, je důležité zhodnotit, jak se nástěnka může stát efektivním nástrojem pro podporu a uznání výtvarného projevu žáků na 1. stupni ZŠ a může se skutečně proměnit ve výstavní plochu.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V této části práce se zaměříme na zavedení problematiky a nastínění hlavních témat, která budeme v průběhu práce zkoumat a analyzovat. Nejprve se budeme věnovat obecnému kontextu tématu a jeho důležitosti v rámci výtvarné výchovy na základních školách. Poté stručně nastíníme hlavní oblasti, které budeme analyzovat v teoretické části, a představíme klíčové koncepty a teoretické přístupy, na které se budeme ve své práci opírat.

1.1 VÝTVARNÁ VÝCHOVA NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Výtvarná výchova je obor vzdělávání, který se zabývá rozvojem tvůrčích schopností a estetického vnímání žáků prostřednictvím práce s výtvarnými materiály a technikami. Podobně jako celá společnost, nemůže být vázána prohlášeními o trvalých estetických ideálech. Moderní výtvarné umění definuje své cíle a obsahy z neustále se měnícího konceptu žití a poznávání. V důsledku toho působí umění jako neustálý experiment s novými formami, což vede k jeho menší srozumitelnosti pro širokou veřejnost.¹

Výtvarná výchova je někdy nespravedlivě vnímána jako druhotný nebo zbytečný předmět. Někteří lidé ji mohou podceňovat, protože nepovažují umění za základní součást vzdělávacího procesu, ale spíše za okrajovou aktivitu. Nicméně, výtvarná výchova má mnoho co nabídnout. Pomáhá rozvíjet kreativitu, komunikační dovednosti, estetické vnímání a rozvoj motorických schopností. Také poskytuje důležitý prostor pro sebereflexi a emoční vyjádření, což jsou podstatné aspekty osobnostního rozvoje. Cílem není pouze vytvářet esteticky přitažlivá díla, ale naučit studenty objevovat účinky vizuálních výtvorů v poznávacích a komunikačních procesech. Tato interakce probíhá skrze vlastní tvorbu žáků a reflexi této tvorby.²

V rámci základního vzdělávání je postavena na tvůrčích činnostech: tvorba, vnímání a interpretace. Tyto činnosti rozvíjí a uplatňují vlastní vnímání, citění, myšlení,

¹ KITZBERGEROVÁ, Leonora a MAKOVSKÝ, Miloš. *Výtvarná výchova*. Online, Podkladová studie.

Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019. Dostupné

z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/vytvarna_vychova.pdf. [cit. 2024-02-09]. S. 3.

² Tamtéž

prožívání, představivost, fantazii, intuici a vynalézavost. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Tvůrčími činnostmi založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.³

Obsah výtvarné výchovy je dle RVP ZV rozdělen do tří oblastí:

- **Rozvoj smyslové citlivosti:** Činnosti, které pomáhají žákům lépe vnímat své smysly a chápat, jak ovlivňují jejich vnímání světa kolem nich. To jim umožňuje lépe vybírat a používat vhodné nástroje pro vyjádření svých zkušeností.
- **Uplatňování subjektivity:** Uvědomování si a využívání své vlastní zkušenosti při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálních projevů.
- **Ověřování komunikačních účinků:** Žáci zkoumají, jak jejich vizuální projevy komunikují s ostatními, a hledají nové a neobvyklé způsoby, jak využít svou tvorbu v různých uměleckých a obrazových kontextech.⁴

1.2 CÍLE VÝTVARNÉ VÝCHOVY NA 1. STUPNI

Výtvarná výchova na 1. stupni základní školy má za cíl nejen rozvíjet dovednosti výtvarného vyjádření, ale také podporovat celkový rozvoj dítěte. Důraz je kladen nejen na technické dovednosti, ale i na schopnost porozumět umění a vnímat svět kolem sebe prostřednictvím výtvarného vyjádření.

Žáci by měli být vedeni k tomu, aby svou tvorbu nevnímali pouze jako povinnost nebo úkol, ale jako prostředek komunikace a vyjádření svých myšlenek, pocitů a zkušeností. Hlavním zájmem není výzdoba třídy, ani školních chodeb či ateliéru školy.

³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Online. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>. [cit. 2021-01-13]. S. 82.

⁴ Tamtéž

Žáci by měli chápat výtvarné umění a jejich vlastní tvorbu jako způsob komunikace se světem kolem.⁵

Komunikace hraje významnou roli ve výtvarné výchově z několika perspektiv. Zásadní je možnost sdílení, které umožňuje vyjádření myšlenek, pocitů a zkušeností skrze vlastní tvorbu. Tato forma komunikace poskytuje žákům prostor pro sdělení něčeho osobního či podstatného. Dalším důležitým aspektem komunikace ve výtvarné výchově je její kolektivní charakter. I přes pokrok v technologii zůstává přímá lidská interakce klíčovým prvkem. Výtvarná výchova může posilovat tyto komunikační dovednosti, které jsou v moderní společnosti často opomíjeny. Také čerpá z uměleckých směrů a podněcuje kritické myšlení a reflektování společenských a kulturních jevů. Žáci nejsou pouze pasivními příjemci informací, ale aktivně se podílejí na tvorbě a komunikaci. Jejich práce mohou být podnětem k další diskuzi jak s učiteli, tak mezi sebou.⁶

Hlavním cílem výtvarné výchovy je podporovat kreativitu, schopnost vyjádření a porozumění vizuálnímu umění. Žáci se učí nejen tvořit vlastní umělecká díla, ale také vnímat a interpretovat díla ostatních, porozumět základním principům výtvarného projevu a rozvíjet svou osobní estetickou citlivost. Učí žáka aktivně, s nejvyšší mírou jeho vlastního zájmu, užívat vizuálně obrazné prostředky k rozvoji smyslového vnímání, k uvolňování jeho obrazné představivosti a k rozšiřování schopností komunikace.⁷

Lze říci, že nejjobecnějším cílem oboru není naučit žáka být umělcem, ale naučit se vizuálně vyjadřovat a nepřestat s tím po celý život. Tato schopnost významně zvyšuje možnosti osobního uplatnění každého jedince, neboť pomáhá vyhledat, konkretizovat a zřetelně vyjádřit jeho vlastní tvůrčí potenciál. V tomto pojetí je výtvarná výchova nezbytnou a nenahraditelnou součástí všeobecného vzdělávání, které umožní žákům orientovat se a aktivně uplatnit v rychle se proměňující realitě.⁸

⁵ KITZBERGEROVÁ, Leonora a MAKOVSKÝ, Miloš. *Výtvarná výchova*. Online, Podkladová studie. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019. Dostupné

z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/vytvarna_vychova.pdf. [cit. 2024-02-09]. S.3.

⁶ ŠTEIGLOVÁ, Taťána (ed.). *Výtvarná výchova a mody její komunikace: symposium České sekce INSEA* : Olomouc, listopad 2002. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0779-5. S.94 - 95.

⁷ KITZBERGEROVÁ, Leonora a MAKOVSKÝ, Miloš. *Výtvarná výchova*. Online, Podkladová studie. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019. Dostupné

z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/vytvarna_vychova.pdf. [cit. 2024-02-09]. S. 3.

⁸ Tamtéž

1.3 VZTAH VÝTVARNÉ VÝCHOVY K TVOŘIVOSTI A VIZUÁLNÍ GRAMOTNOSTI

Základním kamenem v procesu soudobého výtvarného vzdělávání je vztah výtvarné výchovy k tvořivosti a vizuální gramotnosti. Kreativita v umění hraje zásadní roli v procesu výtvarné výchovy. Definuje se jako schopnost produkovat práci, která je nejen originální, ale také hodnotná. Tento proces vyžaduje kombinaci fantazie, kritického myšlení a intuice k novým a inovativním spojením různých prvků. Výtvarná výchova poskytuje prostředí, kde žáci mají příležitost rozvíjet svou kreativitu a hledat nové přístupy k řešení problémů.

Tvořivost ve výtvarné výchově není pouze o tvorbě nových a originálních výtvarných děl, ale také o vyjádření osobních emocí, pocitů a myšlenek žáků. Je to proces, který podporuje rozhodování a akce, a zároveň je spojen s osobní historií a emocemi umělce. Studenti mají příležitost pracovat s různými materiály, formami a kulturními konvencemi, což jim pomáhá nejen ve svém technickém rozvoji, ale také v rozvoji osobnosti a komunikačních dovedností.⁹

Výtvarná výchova tedy nejen poskytuje prostor pro rozvoj kreativity, ale také posiluje vztah mezi jednotlivcem a jeho výtvarným projevem. Pomáhá studentům objevovat jejich jedinečný styl a hlas, a zároveň je vede k tomu, aby zkoumali své vášně, přeformulovali konvenční normy a oživilí své nápady.

Vizuální gramotnost je dalším důležitým prvkem ve výtvarné výchově. Můžeme ji definovat jako soubor dovedností a schopností, také zahrnuje percepční senzitivitu, schopnost kritického myšlení, estetickou otevřenost a schopnost vizuální výmluvnosti. Tato dovednost je úzce propojena s kulturním pozadím, které se tvoří vlivem výchovy a společenských institucí.¹⁰

V dnešní době má výtvarná výchova a vizuální gramotnost zásadní význam. Snadný přístup k vizuálním informacím a médiím umožňuje jednotlivcům aktivněji se účastnit sociokulturních vztahů, ale současně vyžaduje schopnost kritického myšlení

⁹ ZIMMERMAN, Enid. IT TAKES EFFORT AND TIME TO ACHIEVE NEW WAYS OF THINKING: CREATIVITY AND ART EDUCATION. Online. In: . S. 61-62. Dostupné

z: https://ed.arte.gov.tw/uploadfile/periodical/1133_%E7%AC%AC%E4%B8%89%E5%8D%B7%E7%AC%E4%BA%8C%E6%9C%9F57-73.pdf. [cit. 2024-02-10]. S. 61.

¹⁰ KITZBERGEROVÁ, Leonora. *DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-667-3. S. 9-11. S. 9-11.

a interpretace. Školy a výtvarná výchova mají proto zodpovědnost podporovat rozvoj vizuální gramotnosti a uvědomění si kontextů, ve kterých se žáci pohybují při tvůrčích i receptivních činnostech.¹¹

V rámci výtvarné výchovy se žáci učí rozpoznávat a hodnotit různé strategie a techniky používané k vizuální komunikaci. Zároveň mají příležitost zkoumat umělecká díla a objevovat jejich významy a kontexty. Tímto způsobem se rozvíjí jejich schopnost chápat a interpretovat vizuální sdělení a aktivně se účastnit vizuální kultury.¹²

Výtvarná výchova a rozvoj vizuální gramotnosti s tvořivostí mají hlavní význam, zejména na 1. stupni základní školy. Tento věk je obdobím intenzivního rozvoje kreativity a schopnosti vnímat a interpretovat vizuální podněty. Výtvarná výchova na této úrovni má potenciál podporovat rozvoj kritického myšlení, tvůrčího vyjádření a porozumění kulturním a uměleckým hodnotám.¹³

Na výstavních plochách školy můžeme pozorovat výsledky této výchovy a rozvoje vizuální gramotnosti. Barevné a kreativní práce žáků ukazují jejich schopnost interpretovat svět kolem sebe a vyjadřovat své myšlenky a emoce prostřednictvím výtvarného umění. Výstavy jsou také místem, kde se žáci učí sdílet své práce s ostatními, což posiluje jejich sebevědomí a schopnost komunikovat prostřednictvím umění.

1.4 ROLE VÝTVARNÉHO PROJEVU U DĚTÍ

Děti jsou přirozeně zvědavé. Od chvíle, kdy získají kontrolu nad svými končetinami, se snaží dostat do světa, aby viděly, jak vše funguje. Prozkoumávají, pozorují a napodobují, snaží se zjistit, jak věci fungují, a jak ovládat sebe a své prostředí.

¹¹ KITZBERGEROVÁ, Leonora. *DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-667-3. S. 9-11. S. 9-11.

¹² Tamtéž

¹³ PASTOROVÁ, Markéta. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura.

Online. *Národní pedagogický institut České republiky*. Roč. 2004. Dostupné

z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/43/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCI-VZDELAVACI-OBLASTI-UMENI-A-KULTURA.htm?print=1>. [cit. 2024-03-02].

Tento neomezený průzkum pomáhá dětem vytvářet spojení v mozku, pomáhá jim se učit hrou.¹⁴

Výtvarný projev je tedy přirozená aktivita, která podporuje tuto volnou hru u dětí. Svoboda manipulovat s různými materiály organickým a nestrukturovaným způsobem umožňuje průzkum a experimentování. Tyto umělecké snahy a samostatné průzkumy jsou nejen zábavné, ale také vzdělávací a umožňují dětem procvičovat širokou škálu dovedností, které jsou užitečné nejen pro život, ale také pro učení.

- **Rozvoj jemné motoriky:** Držení tužek, pastelky, křídla a štětců pomáhá dětem rozvíjet své jemné motorické svaly. Tento vývoj pomáhá při psaní, zapínání kabátů a dalších úkolech, které vyžadují kontrolované pohyby.
- **Kognitivní vývoj:** Umění může dětem pomoci učit se a procvičovat dovednosti jako je vytváření vzorů a příčinných vztahů (např. „Pokud s tužkou tlačím velmi tvrdě, barva je tmavší.“). Mohou také procvičovat kritické myšlení tím, že si vytvoří mentální plán nebo obrázek toho, co chtějí vytvořit, a dodrží svůj plán.
- **Matematické dovednosti:** Děti se mohou učit, vytvářet a začínat rozumět konceptům jako je velikost, tvar, porovnávání, počítání a prostorové uvažování.
- **Jazykové dovednosti:** Když děti popisují a sdílejí své umělecké dílo, stejně jako svůj proces, rozvíjejí jazykové dovednosti. Tento vývoj můžete podporovat aktivním posloucháním a kladením otevřených otázek. Je to také skvělá příležitost naučit se nová slova týkající se jejich výtvaru.¹⁵

Práce výtvarného charakteru může být jak individuální, kdy každý žák pracuje na svém vlastním projektu podle svých vlastních představ a inspirací, tak i kolektivní, kdy žáci spolupracují na společném uměleckém díle či projektu. Tento druh práce podporuje

¹⁴ RYMANOWICZ, Kylie. The art of creating: Why art is important for early childhood development.

Online. Michigan State University. 2015. Dostupné

z: https://www.canr.msu.edu/news/the_art_of_creating_why_art_is_important_for_early_childhood_development. [cit. 2024-03-09].

¹⁵ Tamtéž

komunikaci, spolupráci a schopnost sdílet myšlenky a nápady s ostatními, tím napomáhá vzniku unikátních děl, co by jednotlivce nemuselo napadnout.¹⁶

Výtvarné práce žáků dále slouží jako prostředek pro integraci různých vzdělávacích oblastí a přístupů. Například může být propojena s literární výchovou při ilustrování literárních děl, s přírodovědným vzděláním při tvorbě přírodních modelů nebo s historií umění při studiu uměleckých stylů a technik.

Výtvarný projev má jak ve školním tak i ve světě mimo ni důležité postavení. Odráží vnitřní světy žáků, jejich vnímání reality a projevují vněm také svou osobnost. Považuje se za efektivní pomůcku při dětské terapii, poradenství, ve výchově i běžném kontaktu s dítětem. Profesionálové, kteří pracují s dětmi, často využívají výtvarný projev jako diagnostický nástroj a komunikační prostředek. Může nám posloužit k rozluštění náročným situací, k hledání problémů nebo jejich řešení a usměrňování myšlenek. Je to skvělý prostředek, který nám umožňuje se vyjádřit a mnohdy nám tento projev může říct více než slova.¹⁷

Pedagogové by měli povzbuzovat a zajímat se o výtvarný projev jejich žáků. Respektovat jejich tvůrčí myšlení a snahy bez kritiky a snižování hodnoty jejich děl. Prostředí ve škole pro výtvarnou tvorbu by mělo být podporující, inspirativní a bezpečné, které umožní žákům cítit se sebevědomě ve své výtvarné tvorbě.¹⁸

Výtvarný projev žáků má několik důležitých funkcí:

- **Expresivní funkce:** umožňuje dítěti vyjádřit své pocity, názory a fantazii. Je to prostředek, jak sdělit, co prožívá a jak chápe okolní svět.
- **Komunikační funkce:** je formou komunikace s ostatními, i když není vždy přímým sdělením. Pomáhá porozumět tomu, jak děti vnímají svět kolem sebe.

¹⁶ KITZBERGEROVÁ, Leonora. *DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-667-3. S. 9-11. S. 31.

¹⁷ PLEVOVÁ, Irena a PUGNEROVÁ, Michaela. *Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi*. -Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-0218-1. S. 7-8.

¹⁸ PLEVOVÁ, Irena a PUGNEROVÁ, Michaela. *Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi*. -Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-0218-1. S. 12-14.

- **Terapeutická funkce:** slouží jako terapeutická aktivita, která pomáhá dětem zvládat problémy a vyjadřovat své emoce.
- **Diagnostická funkce:** poskytuje informace o kognitivním vývoji dítěte, jeho emocionálním stavu a vztazích.¹⁹

Výtvarný projev tedy není pouze prostředkem tvorby uměleckých děl, ale má mnohem hlubší význam. Je to komplexní proces, který odráží nejen myšlenky a pocity žáků, ale také jejich schopnost komunikovat s okolím a porozumět sobě samým. Díky výtvarnému projevu mohou žáci prozkoumávat svět kolem sebe, vyjadřovat svou identitu a prožívat své emoce. Je to prostředek, který umožňuje rozvíjet kreativitu, fantazii a sebedůvěru. Výtvarná tvorba je tak neodmyslitelnou součástí vzdělávacího procesu, která podporuje celkový rozvoj dítěte a přispívá k jeho osobnostnímu růstu.²⁰

¹⁹ PLEVOVÁ, Irena a PUGNEROVÁ, Michaela. Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi. -Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-0218-1. S. 12-14.

²⁰ MINAŘÍKOVÁ, Lenka. Jak vnímat dětský výtvarný projev v období předškolního věku. Online. Národní pedagogický institut České republiky. 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/11015/JAK-VNIMAT-DETSKY-VYTVARNY-PROJEV-V-OBDOBI-PREDSKOLNIHO-VEKU.html>. [cit. 2024-03-09].

2 ŽÁKOVSKÉ VÝTVARNÉ PRÁCE JAKO PROJEV TVOŘIVOSTI

Výtvarné práce žáků představují fascinující okno do jejich světa názorů, emocí a nekonečného potenciálu tvůrčího vyjádření. Každý tah štětce, každá linie kresby, každý tvar a barva vyprávějí svůj vlastní příběh o jedinečném pohledu na svět kolem nás. V této kapitole se budeme věnovat těmto projevům tvůrčího ducha v jejich výtvarných pracích.

2.1 POJEM TVOŘIVOST

Vymezení tvořivosti nejsou jednotná a mnoho autorů má různé definice. Nicméně, podstatné znaky tvořivosti se vymezují podobně téměř na celém světě. „*Tvořivost je schopnost poznávat předměty v nových vztazích a originálním způsobem, smysluplně je používat neobvyklým způsobem, vidět nové problémy tam, kde zdánlivě nejsou, odchylovat se od navyklých schémat myšlení a nepojímat nic jako pevné a vyvíjet z norem vyplývající ideje i proti odporu prostředí jestliže se to vyplatí, nacházet něco nového, co představuje obohacení kultury a společnosti.*“²¹

2.2 PODMÍNKY PRO ROZVOJ TVOŘIVOSTI VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

Podpora tvořivosti ve výtvarném vzdělávání hraje zásadní roli v rozvoji podstatných dovedností pro současnou společnost. Tvořivost je dnes považována za stejně důležitou jako jiné formy gramotnosti. Tvořivý jedinec je obvykle spojován s touhou překonávat normy, zvyky a tradice a je často spojován s individualismem a touhou po inovaci.²²

Výtvarná výchova nabízí ideální prostředí pro rozvoj tvořivosti, jelikož poskytuje bezpečný prostor, který není zatížen tlakem na výsledek a "správnost".²³

Rozvoj tvořivosti ve výtvarné výchově vyžaduje zajištění určitých podmínek, které umožní žákům plně rozvinout jejich tvůrčí potenciál a expresivitu. Tyto podmínky mohou

²¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2021. ISBN 978-80-7553-886-4. Str. 107

²² ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. Online. Kultura, umění & výchova (Odborný recenzovaný časopis). Dostupné z: <https://www.kuv.upol.cz/post/jak-zab%C3%ADt-tvo%C5%99ivost-ve-v%C3%BDtvarn%C3%A9-v%C3%BDchov%C4%9B>. [cit. 2024-03-18].

²³ Tamtéž

být zásadní pro vytvoření prostředí, ve kterém se tvořivost může plně rozvinout. Mezi klíčové podmínky patří:

- **Podpora experimentování:** Je nezbytné poskytnout žákům prostor pro svobodné experimentování s různými výtvarnými médii a technikami. Tento otevřený přístup umožňuje objevování nových možností, kombinací materiálů a individuálních přístupů k tvorbě bez omezení výsledkem nebo stanovenými pravidly.
- **Upřednostnění procesu před výsledkem:** Důležité je kladení důrazu na samotný proces tvorby a nikoli pouze na finální produkt. Žáci by měli mít možnost prožívat tvůrčí proces jako takový, což podporuje jejich představivost a schopnost experimentovat bez tlaku na dosažení určitého cíle.
- **Podpora hravého přístupu:** Hra je důležitým prvkem pro podporu tvořivosti. Při výtvarné tvorbě by měli žáci mít možnost hrát si s různými technikami a materiály, což podněcuje jejich kreativitu, imaginaci a schopnost spontánního projevu.
- **Flexibilita a otevřenost k chybám:** Je důležité vytvořit prostředí, kde je chyba vnímána jako součást procesu učení a objevování. Žáci by měli mít možnost experimentovat, přijímat různá rozhodnutí a učit se z vlastních chyb, což je podstatné pro rozvoj jejich tvořivosti a sebevědomí.
- **Dostatek času a prostoru:** Pro rozvoj tvořivosti je nezbytné poskytnout žákům dostatek času a vhodného prostoru pro práci. Časová a prostorová omezení mohou bránit žákům v plném rozvoji jejich tvůrčího potenciálu a prožití tvůrčího procesu.
- **Rozmanitost materiálů a technik:** Žákům by měla být k dispozici široká škála materiálů a technik, které jim umožní různorodé vyjádření a experimentování. Pestrost dostupných materiálů a technik podněcuje rozvoj jejich kreativity a schopnosti individuálního vyjádření.

- **Podpora sebepoznání a sebeprosazení:** Důležité je podporovat žáky v objevování vlastních schopností, preferencí a témat, která je zajímají. Poskytnutí prostoru pro osobní seberealizaci a vyjádření přispívá k rozvoji jejich tvořivosti a sebevědomí.
- **Inspirace a podpora:** Učitelé a další pedagogičtí pracovníci by měli sloužit jako zdroj inspirace a podpory pro žáky. Podpora pozitivního vnímání jejich tvůrčí práce a povzbuzení k dalšímu experimentování napomáhá k udržení jejich motivace a zájmu o výtvarnou tvorbu.²⁴

2.3 PROJEV TVOŘIVOSTI V ŽÁKOVSKÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍCH

Výtvarné práce žáků, které „zdobí“ nástěnky naší školy, jsou nejen prostředkem k estetickému obohacení prostředí, ale také zrcadlem jejich tvořivosti a individuálního výtvarného vyjádření. Každá práce nese v sobě kus osobnosti žáka a odráží jeho schopnost vnímat a interpretovat svět kolem sebe. Rozmanitost forem, stylů a témat těchto prací nabízí inspirativní pohled do světa výtvarného umění. Zároveň však přináší podnět k zamyšlení nad procesem tvorby, jeho vlivem na rozvoj kreativity a schopnosti individuálního vyjádření.

Tvořivost můžeme vnímat ve výtvarných pracích žáků podle určitých znaků:

- **Různorodost stylů:** každý žák má možnost vyjádřit svůj jedinečný styl kreslení nebo malování, což přináší do školních nástěnek širokou škálu různých výtvarných interpretací. Někteří preferují abstraktní tvary a linie, zatímco jiní se zaměřují na realistické zobrazení.
- **Inovativní použití materiálů:** Žáci experimentují s různými druhy materiálů, jako jsou barvy, tužky, pastelky, a dokonce i netradiční materiály jako kousky látky

²⁴ ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. Online. Kultura, umění & výchova (Odborný recenzovaný časopis). Dostupné z: <https://www.kuv.upol.cz/post/jak-zab%C3%ADt-tvo%C5%99ivost-ve-v%C3%BDtvarn%C3%A9-v%C3%BDchov%C4%9B>. [cit. 2024-03-18].

nebo skládaný papír. Tato experimentace přináší do jejich prací nové a originální prvky.

- **Výraz emocí:** Některé práce obsahují silné emocionální prvky, které žáci vyjadřují skrze barvy, linie nebo kompozici. Tím se výtvarná práce stává prostředkem pro vyjádření a sdílení emocí.
- **Experimentace s kompozicí a perspektivou:** Žáci zkoušejí různé kompoziční techniky a perspektivy, aby vytvořili dynamické a poutavé obrazy, které oslovují diváky.
- **Originalita ve známých tématech:** Žáci přistupují k tradičním tématům zcela novým a originálním způsobem, což ukazuje jejich schopnost přemýšlet mimo zaběhlé vzorce. Tím se otevírá prostor pro nové pohledy a interpretace.
- **Smysl pro detail:** Někteří žáci se zaměřují na pečlivou práci s detaily, což přináší do jejich prací autentičnost a realističnost. Pečlivá práce na detaily také divákovi umožňuje prozkoumat a porozumět výtvarnému dílu v jeho plné komplexitě.²⁵

2.4 RIZIKA NÁVODOVÝCH A ŠABLONOVITÝCH POSTUPŮ VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

Na prvním stupni základních škol se dnes často setkáváme s nástěnkami, které vykazují vysokou míru jednotvárnosti a nedostatek individuálních prvků. To je důsledek převažujícího používání návodů a šablon ve výtvarné výchově. Místo aby byly nástěnky plné rozmanitosti a originality, často se stávají sérií podobných prací, které vznikly podle předem daných vzorů. Tento jev je důsledkem nedostatečného prostoru pro individuální tvůrčí projev žáků a snahy po dosažení rychlých výsledků.²⁶

²⁵ Creativity in the Classroom. Online. Digital promise. Dostupné

z: <https://microcredentials.digitalpromise.org/explore/creativity-in-the-classroom>. [cit. 2024-03-17].

²⁶ POSPÍŠIL, Aleš; ŘEPA, Karel a ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). Kvalita ve výtvarné výchově. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. ISBN 978-80-904268-7-0. S. 163 -168

Tato situace je často způsobena několika faktory:

- **Nedostatek času:** V rámci výtvarné výchovy často není dostatek času vyhrazen pro individuální tvůrčí procesy žáků. Učitelé se mohou cítit pod tlakem, aby stihli naplánovat a dokončit výtvarné aktivity v daném časovém rámci, což může vést k používání rychlých a standardizovaných metod, jako jsou návody a šablony, namísto podpory individuální tvorby.
- **Nedostatek inspirace:** Učitelé mohou zažívat nedostatek inspirace při tvorbě výtvarných lekcí, což je může vést k opakovanému používání předem připravených materiálů, návodů a šablon. Mnozí učitelé také hledají inspiraci na sociálních sítích, jako jsou Facebookové skupiny nebo Pinterest. Avšak často se stane, že na těchto platformách naleznou pouze hotové předlohy, podle kterých poté vedou své žáky, aniž by se snažili za těmito vzory najít skutečný výtvarný smysl. Tento trend může vést k opakovanému používání standardizovaných postupů a materiálů, což má za následek nedostatek rozmanitosti a individuality ve výtvarných pracích žáků.
- **Nedostatek důvěry v tvůrčí schopnosti žáků:** Učitelé mohou mít obavy z toho, že žáci nejsou schopni vytvářet originální a kvalitní výtvarné práce bez předem stanovených návodů a šablon. Nedostatek důvěry v tvůrčí schopnosti žáků může vést k používání jednoduchých a standardizovaných postupů, které neumožňují plně rozvinout potenciál každého jednotlivého žáka.²⁷

Takový přístup k výtvarné výchově nese riziko, že vzdělávací prostředí ztratí svou pestrost a jedinečnost, což může ovlivnit i samotný vývoj tvůrčího myšlení a schopností žáků. Je tedy důležité přehodnotit způsoby, jakými výtvarné práce žáků vznikají, a zajistit, aby výtvarná výchova skutečně podporovala jejich individuální rozvoj a kreativitu.

²⁷ POSPÍŠIL, Aleš; ŘEPA, Karel a ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). Kvalita ve výtvarné výchově. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. ISBN 978-80-904268-7-0. S. 163 -168

Každá žákovská práce by měla nést stopu individuality a osobního přístupu, což umožňuje žákům vyjádřit své jedinečné pohledy a nápady.²⁸

Vše záleží na učiteli, protože pokud po žácích budeme požadovat přesné vytvoření předlohy s pomocí návodů a šablon a nedáme žákům možnost odlišnosti, pak nástěnky na školách budou vypadat jako jedna stejná práce bez jakékoli individuální charakteristiky či originality.

Návodové a šablonovité postupy však nejsou jenom zlo, které bychom měli zahodit. Například mohou pomoci žákům při učení nové techniky, se kterou potřebují pomoc, ale musí být použity s určitým cílem ve výuce. Jejich účelem by mělo být poskytnutí podpory a inspirace, nikoli nahrazení žákova vlastního tvůrčího procesu. Pokud jsou žákům poskytnuty prostředky k otevření prostoru své fantazie a individuálního vyjádření, není problém využít tyto postupy ke své práci.²⁹

Zásadní je, aby učitelé přistupovali k výtvarné výchově s pochopením potřeb a schopností každého žáka. To znamená, že návody a šablony by měly být používány flexibilně a podporovat spíše proces učení než jeho konečný výsledek. Takový přístup ve výtvarné výchově zajistí, že nástěnky na školách budou reflektovat bohatství individuálního vyjádření a kreativity žáků, spíše než stereotypní reprodukci jednotného vzoru.

²⁸ ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. Online. Kultura, umění & výchova (Odborný recenzovaný časopis). Dostupné z: <https://www.kuv.upol.cz/post/jak-zab%C3%ADt-tvo%C5%99ivost-ve-v%C3%BDtvarn%C3%A9-v%C3%BDchov%C4%9B>. [cit. 2024-03-23].

²⁹ POSPÍŠIL, Aleš; ŘEPA, Karel a ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). Kvalita ve výtvarné výchově. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. ISBN 978-80-904268-7-0. S. 163 -168

3 VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍ

V následující kapitole se budeme zabývat významem vystavování výtvarných prací žáků a jejich možnostmi i limity. Dále se budeme věnovat konceptu školní nástěnky a její roli jako prostředku pro vystavování žakovských prací.

3.1 DŮLEŽITOST VYSTAVOVÁNÍ VÝTVARNÝCH PRACÍ ŽÁKŮ

V současném kontextu vzdělávání je často vystavování výtvarných prací žáků vnímáno spíše jako administrativní úkol než jako významný prvek vzdělávacího procesu. Vystavování výtvarných prací žáků představuje mnohem více než jen povinností nebo dekorativní prvek školního prostředí. Je to proces, který podporuje tvůrčí a osobnostní růst studentů.

Vystavování výtvarných prací žáků má pozitivní vliv na rozvoj uměleckých schopností, sebevědomí a komunikačních dovedností. Poskytuje žákům prostředí, ve kterém se mohou cítit ocenění, podporováni a inspirativně zapojeni do uměleckého vývoje.³⁰

Význam a výhody vystavování dětských výtvarných prací:

- **Podporující prostředí:** Vystavování výtvarných prací žáků vytváří prostředí spolupráce a sdílení. Když jsou žáci informováni, že jejich práce bude veřejně vystavena, dochází k vyrovnání dynamiky ve třídě. Tím se rozpouští hierarchie talentu a všichni se stávají součástí většího společenství umělců. Prostor se stává méně soutěživé a více podporující.
- **Motivace:** Vystavení prací je klíčem k podpoře jejich motivace a preciznosti. Představa, že jejich díla budou viditelná pro celou školu, povzbuzuje žáky k zlepšení svých dovedností a vytvoření kvalitního výtvarného díla.

³⁰ CHRISTENSON, Matt. *The Power of Displaying Every Student Art Piece*. Online. The Art of Education University. 2017. Dostupné z: <https://theartofeducation.edu/2017/02/power-displaying-every-student-art-piece/>. [cit. 2024-04-01].

- **Inkluzivita a posilování sebevědomí:** Vystavování výtvarných prací vytváří inkluzivní prostředí, které posiluje sebevědomí a sebehodnocení studentů. Každé dítě má právo na prezentaci své tvorby a pocit, že je jeho umělecké úsilí oceněno a ve třídě respektováno.
- **Podpora rozhodovacích dovedností:** Děti se učí procesem tvorby i účastí na vystavování svých prací. Poskytnutí svobody ve výběru, jak jejich práce bude vystavena, a možnosti vyjádřit své preference a názory, podporuje hrdosti a rozhodovací dovednosti.³¹
- **Posilování sebedůvěry a sebehodnocení:** Vystavování výtvarných prací dává žákům možnost prezentovat svá díla veřejnosti, což může posilovat jejich sebedůvěru a pocit sebeúcty. Když jsou jejich práce oceněny a pozitivně hodnoceny, může to mít pozitivní dopad na jejich sebehodnocení a celkový osobní rozvoj.
- **Podpora komunikace:** Vystavování děl vytváří příležitost k interakci, sdílení názorů a vzájemné inspiraci. Tímto způsobem se rozvíjí jejich komunikační dovednosti a učí se navzájem hodnotit a podporovat.
- **Rozvoj schopnosti přijímat konstruktivní kritiku:** Komunikace mezi žáky zahrnuje i schopnost přijmout a ocenit konstruktivní kritiku. Když studenti vystavují svá díla, otevírají se dialogu a diskusi o umění, což je příležitost nejen k vzájemné inspiraci, ale také k učení se přijímat zpětnou vazbu od svých vrstevníků.
- **Rozvoj empatie a porozumění:** Když studenti vidí vystavená díla svých spolužáků, mohou se lépe vcítit do jejich myšlenek, emocí a zkušeností.

³¹ CHRISTENSON, Matt. *The Power of Displaying Every Student Art Piece*. Online. The Art of Education University. 2017. Dostupné z: <https://theartofeducation.edu/2017/02/power-displaying-every-student-art-piece/>. [cit. 2024-04-01].

Tím se podporuje empatie a porozumění mezi žáky, což vytváří příznivější a harmoničtější klima ve třídě.³²

Vystavování výtvarných prací žáků není pouze administrativním úkolem, ale má svůj význam ve vzdělávacím procesu. Bez možnosti prezentace by vytvořené dílo ztratilo svou dokončenost a mohlo by to snížit motivaci žáků k další tvorbě. Prezentace umožňuje žákům získat zpětnou vazbu a porovnávat své práce s pracemi svých spolužáků, což je inspiruje k zlepšování a dalšímu rozvoji svých dovedností a kreativity. Vystavení také odráží práci pedagoga, který se třídou pracuje. Prostřednictvím vystavení jsou prezentována různá kulturní témata, inovativní nápady a různé výtvarné techniky, což přispívá k obohacení uměleckého prostředí ve škole a podporuje tvůrčí myšlení žáků.³³

3.2 MOŽNOSTI A LIMITY VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍ

Výtvarné práce žáků jsou nejen výsledkem jejich tvůrčího úsilí, ale také zrcadlem jejich duše, myšlenek a inspirací. Proto je důležité klást na jejich prezentaci odpovídající důraz a prostor. V dnešním vzdělávacím prostředí existuje mnoho různých forem a možností, jak vystavovat výtvarné práce žáků, přičemž každá z těchto forem má své vlastní výhody a omezení.³⁴

Žáci mají často své vlastní **nástěnky a výstavní plochy ve třídě**, které jsou určeny výhradně dané třídě. Tyto nástěnky slouží nejen jako místo pro vystavení výtvarných prací, ale také jako prostor pro prezentaci prací během rodičovských schůzek nebo večerů otevřených dveří. Mezi výhody tohoto přístupu patří možnost pravidelného sledování

³² My (after school) art club. *Displaying Children's Artwork*. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.myafterschoolartclub.com/post/displaying-children-s-artwork>. [cit. 2024-04-01].

³³ CHRISTENSON, Matt. *The Power of Displaying Every Student Art Piece*. Online. The Art of Education University. 2017. Dostupné z: <https://theartofeducation.edu/2017/02/power-displaying-every-student-art-piece/>. [cit. 2024-04-01].

³⁴ POSPÍŠIL, Aleš; ŘEPA, Karel a ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). *Kvalita ve výtvarné výchově*. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. ISBN 978-80-904268-7-0. S. 160

pokroku žáků v jejich výtvarném vývoji. Na druhou stranu může být omezení na danou třídu vnímáno jako restrikce pro prezentaci prací širšímu publiku mimo tuto skupinu.³⁵

Ve školních prostorách jsou často vytvářeny **speciální výstavní prostory na chodbách**, kde jsou umístěny výtvarné práce žáků. Tyto prostory mohou být trvale nebo dočasně určeny pro prezentaci žákovských prací. Výhodou této možnosti je širší dostupnost výtvarných prací pro žáky, zaměstnance školy a návštěvníky. Nevýhodou může být omezený prostor pro prezentaci prací nebo riziko poškození prací umístěných v prostorech s velkým pohybem lidí.

Některé školy mají vlastní **výtvarné galerie**, kde se pravidelně pořádají výstavy prací studentů. Tyto galerie poskytují žákům možnost prezentovat svá díla dostupná pro veřejnost a tím získat zpětnou vazbu od rodičů a širší veřejnosti. Nevýhodou může být omezený prostor a časová náročnost organizace výstav.³⁶

Výtvarné práce mohou být i záměrně vystaveny během různých školních událostí, jako jsou dny otevřených dveří, školní plesy nebo výroční akce školy. Tyto události poskytují příležitost pro prezentaci prací nejen studentům, ale také jejich rodinám. Výhodou je začlenění výstavy do již existujících školních akcí, a tím se zvýší účast a zájem publika. Nevýhodou může být omezená časová dotace pro prezentaci prací během rušných školních událostí.

Mnohé školy mají možnost spolupráce s **místními galeriemi, knihovnami** nebo jinými **veřejnými institucemi**, aby mohly vystavit výtvarné práce svých studentů ve veřejném prostoru. Tato spolupráce umožňuje studentům prezentovat svá díla širší veřejnosti a získat zpětnou vazbu od profesionálů v oboru. Výhodou je zvýšená viditelnost a prestiž prezentace prací v profesionálním prostředí. Nevýhodou může být omezení dostupnosti prostor a organizační náročnost spolupráce s externími institucemi.

V dnešní digitální době mnoho škol využívá **online platformy** nebo vlastní **webové stránky** k vystavení výtvarných prací žáků. Tím se umožňuje přístupnost prezentace nejen pro studenty a jejich rodiny, ale také pro širší publikum online. Výhodou je široký dosah

³⁵ POSPÍŠIL, Aleš; ŘEPA, Karel a ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). Kvalita ve výtvarné výchově. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. ISBN 978-80-904268-7-0. S. 165

³⁶ Galerie Barrandov. LOUŽECKÁ, Daniela. FZŠ A MŠ BARRANDOV II PŘI PEDF UK, PRAHA 5. *Galerie Barrandov* [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://www.galeriebarrandov.cz/>

a možnost archivace prací online. Nevýhodou může být omezená interakce a zpětná vazba ve srovnání s prezentací v reálném prostředí.³⁷

Možnosti vystavování žákovských výtvarných prací jsou rozmanité a mohou být přizpůsobeny potřebám a možnostem každé školy. Jejich správný výběr a využití může přinést mnoho výhod v podobě posílení tvůrčího potenciálu žáků a vytvoření prostředí, které podporuje jejich umělecký rozvoj a sebevědomí. Při vystavování těchto prací se však mohou objevit různé limity a výzvy. Tyto limity mohou být jak praktického, organizačního, tak i pedagogického rázu a mohou ovlivnit efektivitu a účinnost vystavování žákovských výtvarných prací.

Tyto limity mohou zahrnovat **omezené financování**, které může být překážkou pro pořádání kvalitních výstav. Nedostatek prostředků může omezit nejen možnosti nákupu materiálů pro samotný proces tvorby, ale také pro vystavování výsledných děl. Učitelé se často spoléhají na financování ze svých vlastních zdrojů, což může být náročné, zejména v případě, kdy škola nebo školský obvod nedokáže poskytnout potřebné prostředky. Nedostatek finanční podpory může znamenat, že učitelé nemají dostatečnou svobodu ve výběru materiálů, velikosti papíru, stylu práce nebo výtvarného náčiní pro své žáky. To může ovlivnit tvůrčí proces a rozvoj uměleckých dovedností žáků a současně mít dopad na kvalitu a rozsah prezentace výtvarných prací na výstavách.

Nedostatek prostoru ve školních prostorech může být překážkou při vystavování žákovských prací. Omezený prostor může znamenat, že není dostatek místa pro vystavení většího množství prací nebo pro organizaci větších výstav. To může vést k tomu, že některé práce nebudou moci být vystaveny nebo budou umístěny na méně viditelných místech.

Nedostatečná podpora ze strany školního vedení, rodičů nebo kolegů může snížit efektivitu a účinnost vystavování žákovských výtvarných prací. Pokud není školní vedení nebo rodiče zapojeni do procesu organizace výstav, může to vést k nedostatečnému zájmu a účasti na výstavách.

Nedostatečné vybavení školních prostor, jako jsou nedostatečné osvětlení, nedostatek vhodných výstavních stojanů nebo nedostatečné zázemí pro prezentaci digitálních prací, může být dalším limitem při vystavování žákovských výtvarných prací.

³⁷ Malá školní galerie. 2. ZŠ *Holešov* [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://zshol.cz/skolni-galerie/>

Limity při vystavování žákovských výtvarných prací představují výzvy, které mohou ovlivnit efektivitu a účinnost těchto aktivit. Učitelé se často snaží překonat tyto limity vlastními zdroji a snahou, což může být náročné a ne vždy dostatečné pro optimální organizaci výstav. Je třeba hledat způsoby, jak tyto limity překonat nebo minimalizovat, aby výtvarná tvorba žáků mohla být adekvátně prezentována a oceněna.

3.3 INSPIRACE Z HISTORIE A SOUČASNOSTI VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÝCH PRACÍ

První polovina 20. století byla obdobím intenzivního rozvoje hnutí za uměleckou výchovu, což vyústilo v organizaci světových kongresů, výstav a sjezdů. Právě prostřednictvím výstav bylo možné demonstrovat výsledky žákovských prací a iniciovat reformy v oblasti výuky kreslení a uměleckého řemesla.³⁸

Jedním z významných momentů této doby byl VI. Mezinárodní kongres pro kreslení, užité umění a uměleckou výchovu, který se konal v Praze v roce 1928. Tato událost byla pečlivě připravována po dobu tří let a představovala důležitý krok směrem k modernizaci výtvarného vzdělávání. V rámci kongresu byla uspořádána výstava žákovských prací ze škol všech úrovní, která prezentovala nejen výsledky uměleckého a odborného školství, ale také nové směry a tendence v uměleckém vzdělávání.³⁹

Mezinárodní výstava dětského výtvarného projevu Dítě a svět, uspořádaná v roce 1964, představovala práce dětí z celého světa, měla za cíl nejen prezentovat výtvarné dílo mladých talentů, ale také podporovat mezinárodní porozumění a kulturní výměnu prostřednictvím umění. Díla vystavená na této výstavě zahrnovala širokou škálu výtvarných technik a témat, což poskytovalo divákům a pedagogům inspiraci a podněty pro další práci v oblasti výtvarné výchovy. Zároveň umožnila výstava setkání výtvarníků a pedagogů z různých zemí, což vedlo k výměně zkušeností a nápadů, jež měly pozitivní dopad na výtvarnou výchovu.⁴⁰

Další významnou událostí byla soutěžní přehlídka Alšova země, která se konala od roku 1967. Tato akce, spojená s Rokem dítěte, sloužila jako prostředek pro propagaci

³⁸ POSPÍŠIL, Aleš. Historické ohlédnutí za prezentacemi žákovských prací ve smyslu reflexe kurikula aneb Formát tvorby veřejného odborného diskurzu. In: Pozice české výtvarné výchovy v mezinárodním kontextu. V Plzni: Západočeská univerzita, 2022, s. 111-120. ISBN 978-80-261-1099-6.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ Tamtéž

národní kultury a historických tradic prostřednictvím výtvarného umění dětí. Výstavy Alšovy země inspirovaly nejen výtvarné pedagogy, ale také širokou veřejnost k zapojení se do tvůrčích aktivit a k oceňování výtvarného projevu dětí.⁴¹

Tyto historické výstavy nejenže přinesly inspiraci a podněty pro další rozvoj výtvarné výchovy, ale také posílily mezinárodní spolupráci v oblasti dětského umění. V současnosti pokračujeme v tradici pořádání mezinárodních výstav, které dávají dětem možnost prezentovat své výtvarné talenty a přispívají k rozvoji jejich kreativity a kulturního povědomí.

Propojení minulosti se současností může být zdůrazněno tím, jak se Výstava dětského výtvarného projevu vyvinula z původní lokální a národní akce k mezinárodně uznávané události. Začátky této tradice sahají až do roku 1967, kdy byla poprvé uspořádána v Praze pod názvem "Naše dětství je jiné". Organizace a propagace této výstavy byly pod záštitou institucí jako Ústřední výbor Národní fronty ČSSR a Ministerstvo kultury a informací. Tato událost byla předzvěstí toho, co se později stalo jednou z nejvýznamnějších mezinárodních výtvarných událostí pro děti.⁴²

Zakladatelé Mezinárodní dětské výtvarné výstavy Lidice se inspirovali právě touto původní událostí, a to k uctění památky dětských obětí z Lidic a všech dalších dětí, které zahynuly ve válečných konfliktech. Postupem času se tato událost transformovala z národní výstavy na mezinárodní, což ukazuje na to, jak silně se téma paměti a míru dotýká lidí napříč hranicemi. V dnešní době, více než padesát let od svého vzniku, výstava stále přilákává tisíce výtvarných děl od dětí z celého světa, což ilustruje trvalý význam a relevanci této události.⁴³

Dále 1. Československá galerie dětského výtvarného projevu v Plzni zaujímá významné místo v kontextu podpory a propagace výtvarné výchovy dětí a mládeže. Historie Galerie Paletka sahá až do roku 1978, kdy byla založena s cílem systematicky prezentovat dětský výtvarný projev. Původně působila na plzeňském výstavišti

⁴¹ POSPÍŠIL, Aleš. Historické ohlédnutí za prezentacemi žakovských prací ve smyslu reflexe kurikula aneb Formát tvorby veřejného odborného diskurzu. In: Pozice české výtvarné výchovy v mezinárodním kontextu. V Plzni: Západočeská univerzita, 2022, s. 111-120. ISBN 978-80-261-1099-6.

⁴² Tamtéž

⁴³ *Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice*. Online. LIDICE. Dostupné z: <https://www.mdvv-lidice.cz/>. [cit. 2024-04-14].

a od té doby se stala nejen jedinou svého druhu v Plzni, ale i v celé České republice, představující unikátní instituci i v mezinárodním měřítku.⁴⁴

V průběhu své existence se Galerie Paletka zaměřuje na podporu, prezentaci a metodickou činnost v oblasti estetické výchovy dětí a mládeže. Její činnost byla dlouhodobě začleněna do Programu rozvoje kultury ve městě Plzni a Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Plzeňského kraje.⁴⁵

Od roku 1979 do konce roku 2022 uspořádala 524 výstav, což dokumentuje její kontinuální angažovanost v oblasti výtvarného umění dětí. Stala se tak nedílnou součástí kulturního a vzdělávacího prostředí Plzně, poskytující platformu pro rozvoj a prezentaci výtvarného umění dětí a mládeže. Její práce přispívá k obohacení kulturního života regionu a posiluje vztah mezi uměním a vzděláním.⁴⁶

Výstavy mají zásadní význam pro podporu a rozvoj výtvarné výchovy dětí a mládeže. Historicky se ukázalo, že organizace jako Výstavy Paletka v Plzni nejenže prezentují díla mladých umělců, ale také poskytují prostor pro jejich tvůrčí vyjádření a rozvoj jejich talentu. Výtvarné výchově přispívají nejen prostřednictvím výstav, ale i prostřednictvím různých programů, workshopů a soutěží.

Historie výtvarných výstav má přímý vliv na současný stav výtvarné výchovy. Skrze prezentaci děl dětí a mladých umělců jsou tyto instituce nejen zdrojem inspirace, ale i platformou pro uznání a ocenění talentu mladých tvůrců. Zároveň však poukazují na důležitost podpory výtvarného umění v rámci vzdělávacích systémů a veřejného prostoru.

3.4 POJEM NÁSTĚNKA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Nástěnka je běžný termín používaný ve školách, který se používá k označení plochy určené k prezentaci žákovských prací, oznámení, nebo jiných informací. Tato plocha může být vyrobena z různých materiálů. Název "nástěnka" vychází z jejího obvykle umístění na stěně. Tento termín se stal standardním označením pro tuto školní výstavní plochu a je široce rozpoznatelný ve vzdělávacím prostředí.

⁴⁴ *Představení Galerie Paletka*. Online. Galerie Paletka. Dostupné z: <https://www.vytvarkaplzen.cz/galerie/o-galerii>. [cit. 2024-04-14].

⁴⁵ Tamtéž

⁴⁶ Tamtéž

Zatímco termín "nástěnka" je konkrétní a jednoduchý, který přímo popisuje účel a umístění této plochy, výrazy jako "výstavní plocha" či "výstava prací" mohou mít širší význam a více se využívají v kontextech mimo školní prostředí. Ve školním prostředí má termín "nástěnka" své pevně zakořeněné místo a poskytuje jednoduchý a srozumitelný způsob, jak označit tuto specifickou plochu. V současném kontextu výtvarného oboru se však tento pojem jeví poněkud zastaralý a zjednodušující.

3.5 NÁSTĚNKA JAKO PROSTŘEDEK VYSTAVOVÁNÍ

Nástěnka je prostředek pro prezentaci a vystavení různých druhů informací, dokumentů či uměleckých děl. Výtvarná nástěnka slouží jako prostor pro prezentaci výtvarných prací žáků a umožňuje jim sdílet svou kreativitu a umělecké úspěchy s ostatními. Je to místo, kde se práce žáků stávají viditelnými a mohou být obdivovány a hodnoceny ostatními.

Využití výstavních ploch pro prezentaci dětských výtvarných prací ve školním prostředí je běžnou praxí. Existuje několik různých typů, které lze použít pro tuto účel, a každý z nich má své vlastní výhody a nevýhody.

Mezi běžně používané druhy patří korkové nástěnky, sítě pověšené na zdech, provázky přidělané na stěny, klipboardy, magnetické nástěnky a panely určené pro venkovní výstavy. Každý z těchto typů výstavních ploch má své specifické vlastnosti, které mohou ovlivnit jejich vhodnost pro prezentaci výtvarných prací žáků.

Korkové nástěnky jsou jednou z tradičních forem vystavování výtvarných prací ve školním prostředí. Charakterizují se svou jednoduchostí a dostupností. Na korkové nástěnce jsou práce žáků připevňovány pomocí špendlíků nebo nástěnných přichytek, což umožňuje snadnou výměnu prací. Jednou z výhod korkových nástěnek je jejich relativně nízká cena a snadná dostupnost. Nevýhodou může být omezený prostor pro prezentaci prací a náchylnost k poškození špendlíky.

Textilní nástěnky jsou další variantou prostředku pro prezentaci výtvarných prací ve školním prostředí. Tyto nástěnky umožňují připínání prací pomocí špendlíků, čímž poskytují možnost snadné výměny obsahu. Nicméně textilní nástěnky jsou náchylnější k poškození než na jiný typ nástěnek.

Akustické nástěnky představují další možnost využití pro prezentaci výtvarných prací ve školách. Tyto nástěnky, které také umožňují připínání prací pomocí špendlíků, mají

speciální akustické vlastnosti, které mohou pomoci s tlumením zvuku v místnosti. Díky kombinaci estetiky a funkcionality poskytují tyto nástěnky prostor pro prezentaci prací a zároveň přispívají k celkové atmosféře místnosti. Avšak, akustické nástěnky mohou být omezeny v možnostech úprav a instalace, a také mohou být nákladnější než běžné nástěnky.

Sítě pověšené na zdech jsou dalším typem nástěnky, která umožňuje snadnou a rychlou výměnu výtvarných prací. Jsou vhodné pro prostředí s častou rotací prací nebo pro prezentaci prací v různých formátech. Výhodou sítí je možnost snadné úpravy obsahu a flexibilita, nicméně některé druhy sítí mohou být náchylné k deformacím nebo poškození prací.

Provázky přidělané na zdech jsou další možností, jak prezentovat výtvarné práce žáků. Tyto provázky umožňují viset obrázky nebo práce v různých formátech a velikostech. Jsou flexibilní a lze je snadno upravit podle potřeby. Avšak vyžadují pečlivou instalaci a jsou omezeny délkou a nosností provázku.

Klipboardy jsou prostředkem, který umožňuje žákům snadnou výměnu prací bez použití dalšího náčiní. Také jsou vhodné pro rychlou rotaci prací a umožňují jednoduchou manipulaci. Nevýhodou klipboardů je omezený prostor pro prezentaci většího množství prací a potenciální omezení na formát prací, které lze na klipboardy umístit.

Magnetické nástěnky umožňují snadnou a bezpečnou prezentaci výtvarných prací pomocí magnetů. Jsou vhodné pro prostředí, kde není možné použít špendlíky nebo klipy. Avšak jsou omezeny na použití magnetických materiálů a mohou mít potenciální riziko poškození prací magnetickými předměty. Také taky magnetické nástěnky nebývají velkých rozměrů a jsou většinou drahé na pořízení.

Panely na venkovní výstavy umožňují prezentaci výtvarných prací venku, což zvyšuje jejich viditelnost a dostupnost pro širší veřejnost. Jsou vhodné pro různé venkovní události a festivaly. Nevýhodou je omezení na použití speciálních materiálů odolných vůči povětrnostním podmínkám a riziko poškození prací vnějšími vlivy.

Interaktivní digitální obrazovky umožňují prezentaci výtvarných prací žáků v digitálním formátu a nabízejí možnost interakce. Jsou vhodné pro moderní vzdělávací prostředí, ale vyžadují vyšší náklady na pořízení a údržbu. Mohou také vyžadovat technické znalosti pro správné nastavení a provoz.

Digitální nástěnky na webových stránkách školy jsou moderním přístupem k vystavování výtvarných prací žáků online. Tyto sekce na webových stránkách školy

slouží k prezentaci výtvarných děl ve formě digitálních obrázků nebo fotografií. Žáci mohou sdílet své kresby, malby a další výtvarné práce prostřednictvím této platformy, která je přístupná jak pro školní komunitu, tak pro veřejnost. Výhody digitálních nástěnek na webových stránkách školy spočívají v jejich široké dostupnosti a snadném sdílení. Tyto platformy umožňují žákům prezentovat své výtvarné práce online, což zvyšuje jejich viditelnost a dostupnost. Rodiče, kteří nemohou navštívit fyzickou výstavu ve škole, mohou jednoduše prohlížet práce svých dětí z pohodlí domova. Nevýhody digitálních nástěnek na webových stránkách školy zahrnují potřebu správy a aktualizace obsahu. Škola musí zajistit pravidelné aktualizace digitálních nástěnek, aby zajistila, že jsou zobrazené práce aktuální a relevantní. Dále je třeba zohlednit ochranu osobních údajů a soukromí žáků při sdílení jejich výtvarných prací online.

Využití nástěnek jako prostředku pro vystavování výtvarných prací je důležité pečlivě zvážit. Vybírání správného typu nástěnky by mělo brát v úvahu potřeby a možnosti školního prostředí, stejně jako přání a pohodlí žáků a pedagogů. Důkladná příprava a pečlivá údržba nástěnek mohou vést k efektivní a atraktivní prezentaci výtvarných prací, která posílí tvůrčí prostředí ve škole a podpoří rozvoj uměleckých dovedností žáků.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

Hlavním tématem této práce je fenomén nástěnek a jejich role při vystavování žákovských prací. Výzkum zkoumá, jaké jsou přístupy učitelů k prezentaci žákovské výtvarné tvorby na nástěnkách a výstavních plochách.

4.1 VYSTAVOVÁNÍ ŽÁKOVSKÉ TVORBY Z POHLEDU UČITELŮ – KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÁ SONDA

Během průzkumu dostupné odborné literatury jsem zjistila, že existuje jen omezené množství relevantních zdrojů souvisejících s vystavováním žákovských prací. Tato skutečnost mě motivovala k identifikaci podstatných faktorů, které ovlivňují efektivní využití nástěnek v rámci vzdělávacího procesu.

Jelikož se do výzkumného šetření zapojily výhradně ženy, v souladu s etickými a jazykovými normami, které respektují genderovou specifikaci respondentek, budu v praktické části práce používat termíny "učitelka" a "respondentka". Tím zajistím adekvátní a respektující odkaz na výsledky výzkumu.

4.2 CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Cílem výzkumu je zmapovat přístupy učitelů k prezentaci žákovské výtvarné tvorby na nástěnkách a identifikovat konkrétní kritéria výběru, které učitelé používají k vystavování výtvarných prací na výstavních plochách.

4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Z cíle výzkumu vychází hlavní výzkumná otázka: **Jaké jsou přístupy vybraných učitelů na 1. stupni základní školy k vystavování žákovské výtvarné tvorby na nástěnkách?**

Rozvíjejí ji dílčí výzkumné otázky:

1. Jaký postoj vyjadřují k vystavování žákovských prací? Jaký přínos spatřují ve vystavování žákovských prací ve třídách a ve společných prostorách školy?

2. Jakým způsobem vystavují učitelé žakovské výtvarné práce?
3. Podle jakých kritérií vybírají učitelé žakovské práce na výstavu?
4. Jaké projevy tvořivosti je možné pozorovat na výstavních plochách pro žakovské práce (nástěnkách) vybraných základních škol?
5. Jaké limity učitele omezují při vystavování žakovské tvorby?

4.4 VÝZKUMNÉ METODY

Praktická část této studie představuje kvalitativní výzkum provedený prostřednictvím hloubkových rozhovorů se šesti respondentkami. Byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru, která umožnila důkladné a komplexní shromažďování informací. Pro analýzu dat byla zvolena metoda otevřeného kódování a následná kategorizace dat, což usnadnilo třídění a další analytické procesy (viz příloha 2).⁴⁷

Kromě toho bylo součástí výzkumného procesu také pozorování nástěnek na třech základních školách a jejich fotodokumentace, která výzkumu pomohla získat další relevantní data a podpořila interpretaci výsledků.

Při provádění kvalitativního výzkumu je zásadní dodržovat určitá kritéria, zejména co se týče interpretace získaných dat. Důvěryhodnost, spolehlivost a autenticita výsledků jsou klíčové pro celý výzkumný proces. Tyto kritéria byla dosažena prostřednictvím pečlivého výběru respondentek, jejichž rozhovory byly nahrány, přepsány do písemné podoby a analyzovány. Během průběhu výzkumu zásadní roli hrála jednotnost v pokládání otázek, zaznamenávání odpovědí a kódování dat.⁴⁸

Etické zásady byly pečlivě dodržovány za účelem ochrany soukromí respondentek. Identita a pracoviště účastnic nebyly nikde zveřejněny a všechny respondentky poskytly informovaný souhlas se záznamem rozhovorů. Před zahájením rozhovorů byly učitelky informovány o tématu výzkumu, délce trvání rozhovoru a zachování anonymity účastnic. Veškerá získaná data budou použita výhradně pro účely této studie.⁴⁹

⁴⁷ ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. S. 159-160.

⁴⁸ ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. S. 32-33.

⁴⁹ ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0. S. 43-50.

4.5 PRŮBĚH VÝZKUMU

Průběh výzkumu se odehrál v několika krocích. Nejprve byl vytvořen a plánován samotný průběh výzkumu, který zahrnoval stanovení cílů, výzkumných otázek a metodologii. Poté následoval proces náboru respondentek, kdy byly osloveny učitelky základních škol na prvním stupni, které byly ochotné se zapojit do výzkumu.

Samotné provádění výzkumu se odehrávalo ve formě polostrukturovaných rozhovorů s každou respondentkou. Během těchto rozhovorů byly kladené otázky týkající se jejich postojů k vystavování žákovských výtvarných prací, kritérií výběru prací pro výstavu a dalších souvisejících témat. Rozhovory probíhaly v únoru a březnu 2024, po výuce dané respondentky, v jejich kmenových třídách, kde bylo zajištěné soukromí a klid.

Vedle rozhovorů probíhalo i pozorování a fotodokumentace nástěnek ve vybraných školách a byla pořízena fotodokumentace o 60 fotografiích výstavních ploch. Tato data byla důležitá pro doplnění a podporu informací získaných z rozhovorů.

Po získání dat následovala jejich analýza, která zahrnovala transkribování rozhovorů a jejich následnou analýzu. Byla použita metoda kódování pomocí kategorií k identifikaci témat a vzorů v odpovědích respondentek. Kódován byl i obrazový materiál. Na základě analýzy byly interpretovány získané výsledky a formulovány závěry a doporučení. Tyto výsledky byly porovnány s teoretickým rámcem.

4.6 VÝZKUMNÝ VZOREK

Do souboru respondentů byly zařazeny učitelky působící ve veřejných základních školách v Praze. Na počátku procesu hledání vhodných respondentek byly osloveny základní školy v blízkém okolí s dotazem, zda by byly učitelky ochotné se podílet na výzkumu. První tři respondentky byly získány tímto způsobem, a přes učitelky ze základní školy, kde pracují, byly osloveny další dvě respondentky. Je třeba si uvědomit, že malý vzorek respondentů představuje jeden z hlavních limitů tohoto výzkumu, což může mít za následek zkreslení výsledků a omezenou objektivitu získaných poznatků.

Pro provádění výzkumu bylo důležité specifikovat údaje o každé z učitelek. Jejich individuální charakteristiky mohou představovat zásadní pohledy pro interpretaci různých přístupů k vystavování žákovských prací. Do výzkumu byly zahrnuty jak začínající, tak i zkušené učitelky, aby bylo dosaženo rovnováhy a rozmanitosti ve vzorku.

Za účelem zachování anonymity a lepší přehlednosti jsou respondentky déle označeny pouze jako R1 – R5.

Tabulka č. 1 – Seznam respondentů

Respondent	Věk	Pedagogické vzdělání	Délka praxe	Aktuální ročník třídy	Poznámky
R1	26	SOŠP	5 let	4. ročník	Student VŠ
R2	40	Mgr. FPe ZČU	7 let	3. ročník	-
R3	57	Mgr. FPe ZČU	25 let	2. ročník	-
R4	55	Mgr. PedF UK	21 let	2. ročník	-
R5	29	SOŠP	6 let	5. ročník	Student VŠ
R6	39	Mgr. PedF UK	3 roky	4. ročník	-

5 VÝSLEDKY A ZHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Tato kapitola se zaměřuje na analýzu získaných dat, která nám umožňuje hlouběji porozumět postojům a praktikám učitelů v oblasti vystavování žákovských prací na nástěnkách. Každá výzkumná otázka nás navedla k odhalení specifických aspektů tohoto fenoménu a přispěla k našemu poznání. Nyní se podíváme na to, jak naše zjištění odpovídají naše výzkumné otázky a jakým způsobem mohou ovlivnit praxi ve výtvarné výchově na základních školách.

5.1 POSTOJE UČITELŮ: PROČ TO MÁM VYSTAVOVAT?

V první části výzkumného šetření byly analyzovány názory a postoje k vystavování žákovské tvorby na výstavních plochách. Názory zapojených učitelek a důvody k vystavování jsem rozčlenila do čtyř kategorií, které se pohybují od neutrálního názoru s určitou rezignací až po pozitivní pojetí tohoto vystavování, ve kterém někteří učitelé nacházejí určitý smysl.

První kategorie, **nutnost**, zdůrazňuje učitelův pohled na vystavování jako na administrativní povinnost nebo formální požadavek, který je vynucen vnějšími faktory, jako jsou školní akce, výzdoba na státní svátky nebo očekávání vedení školy a rodičů. Příkladem toto mohou být odpovědi na otázku názorů k vystavování respondentky 1: *„Jako je asi fajn že to tam ty děti mají, ale pro učitele to je zase práce navíc, to pořád obměňovat no. Zabere to hrozně času, proto to taky měním jen s ročním obdobím většinou.“* a respondentky 4: *„Jako je to hezký, že se tím zdobí ty třídy asi, ale nevidím v tom moc velký smysl, dá to hodně práce, pořád to předělávat, radši ten čas věnuju něčemu jinému prostě.“*

Z rozhovorů také vyplynulo, že je rozdíl mezi vystavováním na chodbě a ve třídě, jelikož ve třídě měli učitelky většinou celoroční výzdobu spojenou s nějakou hrou a na výstavní plochy dávali spíše žákovské projekty, jak například zmínily v odpovědích respondentky 4: *„Na chodbách jsou sítě, a tam většinou dává výtvary školní družina. Já mám ty tendence tam spíše dávat tvůrčí psaní, takové ty výtvary jako nejen výtvarku. Prostě věci, které jsou jiné, aby si žáci mohli aspoň něco přečíst a pobavit se než koukat na obrázky jen.“* a 6: *„Ve třídě a před třídou jako na chodbě. Nedávám na chodbu díla, které jsou projekty s textem, které se týkají výuky, aby ty děti měly pořád na očích, co jim pořád*

říkám. A na chodbu se snažím dávat věci, které tam vydrží aspoň čtvrt roku, protože na to nemám čas, ve třídě se to dá obměňovat častěji.“

Tento pohled je patrný zejména z odpovědí respondentek, které zdůrazňují zátěž a časovou náročnost spojenou s pravidelnou obměnou výstavních prací. Z rozhovorů dále vyplývá, že vystavování prací ve třídě a na chodbě je vnímáno odlišně, přičemž ve třídě je často výzdoba spojená s výukou, zatímco na chodbách se upřednostňuje dlouhodobější výzdoba školy.

Prezentace učitelovy práce je druhá kategorie, která reflektuje pohled učitele na vystavování žákovských prací jako na příležitost prezentovat nejen práci svých žáků, ale také svou vlastní práci a pedagogické dovednosti. Tento přístup spočívá ve vystavování jako prostředek, kterým mohou prezentovat, co jejich žáci pod jejich vedením dokázali. Tento pohled můžeme vnímat v odpovědi respondentky 5: *„Je to ukázka naší práce a takových vnitřních světů těch dětí. Máme možnost skrze ně se podívat do to světa těch dětí.“* A dále v odpovědi na otázku významu vystavování: *„Je to nějaké propagace, jako ukázání, jak s nimi ten učitel pracuje, nějaká reprezentace té třídy a učitelky co s nimi dělá.“*

Třetí kategorie nazvaná **srovnávání** naznačuje, že někteří učitelé vystavují práce všech žáků jako prostředek k porovnání mezi jednotlivými žáky. Tento přístup může sloužit k identifikaci silných a slabých stránek ve výuce výtvarné výchovy. Příklad tohoto přístupu můžeme nalézt v odpovědi respondentky 6: *„Vystavuji fakt všechno a je to pro ně i taková motivace, aby viděli, že tam to dílo bude fakt viset, hlavně z toho důvodu vystavuji i díla, která jsou fakt odfláknutá, aby to ty děti viděly a měly srovnání, že se mají příště snažit taky. Taky já hlavně vidím, jak na tom sou všichni.“*

Poslední kategorií je **inspirace skrze vizuální sdílení**, která reflektuje snahu učitelů využít vystavování žákovských prací jako prostředek k podněcování a posilování tvůrčího potenciálu svých žáků. Skrze vizuální prezentaci práce žáků na výstavních plochách se učitelé snaží motivovat své žáky k dalšímu výtvarnému rozvoji a posilují jejich sebevědomí. Tato kategorie je zřejmá v odpovědích respondentky 1: *„Děti se tím inspirojí, myslím si, že to některým dodává i takovou tu hrdost na svoji práci.“* A respondentky 3 to popisuje: *„Ty děti se učí, snaží se, a když vidí, že někomu se něco podařilo, získávají nové nápady kreativitu a tak je to posouvá.“* Také v odpovědi na otázku ovlivňování jejich přístupu k umění učitelka 3 odpověděla: *„Žáci se mohou inspirovat*

prací ostatních ... můžou v podstatě si navzájem předat o to co by toho druhého nenapadlo.“

5.2 FUNKCE VÝSTAVNÍCH PLOCH: K ČEMU TO VYSTAVUJI?

Vystavování žákovských výtvarných prací představuje důležitý prvek ve vzdělávacím procesu, který umožňuje žákům prezentovat jejich kreativitu, sebevyjádření a vývoj výtvarných dovedností. Zároveň je to prostředek, jak vytvářet podněty ke komunikaci, diskuzi a reflexi nad vlastní tvorbou i prací spolužáků.

V této analýze se zaměříme na různé funkce, které vystavování žákovských výtvarných prací podle učitelů na 1. stupni základních škol má. K čemu učitelé vystavují žákovské práce, jakou funkci jejich nástěnky zastupují ve vzdělávacím procesu a proč? Na základě analýzy přepisů rozhovorů jsem zformulovala tři hlavní funkce vystavování žákovských prací.

První funkce, **dekorativní**, se zaměřuje na vizuální aspekt vystavování, přičemž hlavním cílem je estetické zkrášlení a zútulnění prostoru tříd a školních chodeb. Vystavování žákovských prací přispívá dle učitelů k vytvoření příjemného prostředí, které podněcuje pozitivní atmosféru ve škole. Skoro všechny respondentky se shodují, že hlavní funkce nástěnek ve škole je dekorační, jak popisují ve svých dopovědích na otázku významu jejich nástěnek. R1: *„No asi hlavně tu dekorační, ...“* R2: *„Z hlediska výtvarné výchovy tak hlavně ten dekorační.“* R3: *„Ty výtvarné mají u mě funkci jen estetickou, prostě ukázka.“* R4: *„No já mám ráda ten minimalismus, takže já nemám ráda přeplácené nástěnky. Ale ty výtvarné nástěnky mají hlavně dekorační funkci.“* R6: *„Přidělává mi práci, pro ty děti by to mělo zútulnit třídu, v tom smyslu že to jejich, to by měla být hlavní funkce té nástěnky, ...“* Dekorativní funkce může vést k podcenění kvality samotných výtvarných prací, jelikož se učitelé zaměřují především na vzhledovou stránku děl.

Komunikační funkce u vystavování žákovských výtvarných prací zahrnuje širokou škálu možností pro komunikaci a sdílení informací ve školním prostředí. Vystavené práce vytvářejí prostor pro komunikaci mezi pedagogy, žáky a dalšími pracovníky školy. Tímto způsobem se výtvarný projev stává nositelem sdělení, která mohou informovat o různých událostech, aktivitách i projektech ve škole. Například respondentka 1 použila svoji nástěnku k propagaci akce Bezpečný cyklista, kdy žáci vytvořili díla, ve kterých ztvárňovali bezpečné a nebezpečné situace na silnici: *„Je fajn když si o těch dílech pak můžeme povídat, takže asi komunikační. Když pak jdeme na oběd tak koukám většinou*

já po těch ostatních nástěnkách a když se mi něco líbí, tak děti zastavím a ptám se jich, co bylo za cíl u těchto výtvorů.“ Respondentka 5 se svými žáky ztvárnila nástěnku jako upozornění na nebezpečí, která se mohou stát o Silvestru: *„Taky hlavně komunikační, často se u nás stane, že se žáci zastaví, většinou našich nástěnek a baví se o tom tématu.“*

Touto funkcí se vytváří prostředí otevřené komunikace a sdílení, které podporuje učení a rozvoj žáků, mnoho výstavních ploch ve školách jsou posety různými projekty z výuky, jak popisuje respondentka 6: *„Informativní, my tam dáváme i projekty které jsou s textem, informují o učivu, může být i komunikační funkce, baví se o těch dílech, řeší je.“*

Poslední funkcí, která se v rámci analýzy vynořila, je **funkce inspirativní**. Tato funkce vystavování žakovských výtvarných prací představuje důležitý nástroj, který motivuje a inspiruje žáky k projevu vlastní kreativity a k rozvoji jejich výtvarného potenciálu. Vystavené práce slouží jako zdroj inspirace a ukázky různých stylů, technik a témat, které mohou žáci využít při své vlastní tvorbě, jak podotýká respondentka 1: *„Takže možná i nějaký inspirační jakoby, ... protože ty děti pak chtějí vyrobit něco podobného.“* V tom tvrzení jí podporuje i odpověď respondentky 2: *„Obohatí se těmi pracemi, inspirují se těmi pracemi.“*

Při využívání této funkce je důležité dbát na to, aby žáci nekopírovali práce ostatních, ale aby se nechali inspirovat a rozvíjeli vlastní tvůrčí myšlení, jak zmiňuje respondentka 6: *„Někteří začnou obkreslovat věci, které se jim líbí, inspirují se tím a poté tvoří už svoje vlastní.“*

5.3 KRITÉRIA VÝBĚRU ŽAKOVSKÝCH PRACÍ NA VÝSTAVU: CO VYSTAVUJI?

Rozhovory naznačily rozdíly v kritériích výběru výtvarných prací pro různé výstavní prostory ve škole. Na třídních nástěnkách převládá volnost, kde učitelé umožňují žákům vystavit prakticky všechny práce, které si přejí. Nicméně jakmile jde o výstavu na chodbách nebo oknech, kritéria se stávají důležitějšími. Výmluvně to popisuje respondentka 1 svou odpovědí na otázku kritéria vystavování na třídních nástěnkách: *„To nevybírám ... jdou tam všechny, když to dítě nechce tak to tam nepověším, ale je mi jedno zda to mají dokonalé nebo někomu někde ujela ruka. Je to jejich výtvor.“* A poté její odpověď na kritéria k ostatním výstavním plochám: *„No to už je jiná, já nemám moc oken, kam můžu ty výtvoří jejich lepit, a na dveřích máme pravidla třídy, takže tam místo není.“*

No popravdě na okna jde většinou to nejhezčí, ... jak je to vybarvený, zda to je taková spíše patlanina nebo se tak žák opravdu snažil a dělal tam i detaily a tak.“

Pro příklad jsem vybrala fotografie, které zachycují rozdíl ve vystavování výtvarných prací mezi třídní nástěnkou a okny třetí třídy. Na třídní nástěnce jsou vystaveny práce žáků s různou úrovní dovedností, což odráží individualitu v rámci třídy. Práce jsou různě vybarvené, přičemž některé z nich mohou být dle kritérií učitele nedokonalé, ale přesto vyjadřují snahu žáků. Na druhé straně jsou na oknech vystaveny práce, které vynikají svou dokonalostí a pečlivostí provedení. Jedná se například o detailní květiny a precizně vystříhané ovce, ptáčky a domečky pro ptáčky, které naznačují pečlivou práci a možná i podporu ze strany učitele. Tyto fotografie poskytují pohled na rozdílné přístupy k vystavování výtvarných prací. Práce na třídní nástěnce přitom působí mnohem uvolněnějším dojmem, dochází zde k mísení barev a malířským experimentům.

Obrázek 1: Jména z barev – třídní nástěnka

Obrázek 2: Jaro přichází – okna třídy

Obrázek 3: Čáp – okna třídy

Prvním kritériem je tedy **subjektivní vnímání estetické kvality**, což znamená, že učitelé při výběru prací k vystavení berou v úvahu své osobní vnímání estetiky. Respondentka 2 to vnímá takto: „*No tak se přiznám, že subjektivně vyberu práce, které si mi líbí, no prostě ty povedenější.*“ Toto vnímání se opírá o **subjektivní líbivost**, tedy o to, co se učitelé líbí a co považuje za vizuálně přitažlivé, také to potvrzuje odpověď respondentky 4: „*No když se sama podíváte po mé třídě, tak můžete vidět, že na oknech vidíte podle toho jak je to hezké, máme tu to pěkně udělané, přeci bychom tam nedávali nějaký mazanec.*“

Barevnost je dalším faktorem, který zmínily respondentky v rozhovorech. Hraje roli při rozhodování o výběru prací, přičemž učitelky preferují práce s atraktivními a harmonickými barevnými kombinacemi, jak již zmínila ve své odpovědi respondentka 4 s „mazancem“.

Preciznost provedení zohledňuje respondentka 2 v odpovědi na otázku, co si představuje pod pojmem povedenější výtvoř: „*No většinou holčičky jsou takové šikovnější a dají si s tím více práce.*“ Tento výběr prací se opírá o provedení s pečlivostí a důrazem na detail.

Druhým hlavním kritériem je **reprezentace třídy nebo školy**, kde jsou vybírány práce, které mají reprezentativní charakter a mohou školu prezentovat v dobrém světle. To se projevuje především ve výzdobě na oknech a ve vitrínách před školou, kde učitelky pečlivě volí malý vzorek prací, které mají reprezentovat prestiž školy veřejnosti. Toto kritérium se opírá o odpovědi respondentky 2: „*Také máme vitríny na budově školy, ale tam dáváme třeba jen 4 obrázky, ty nejhezčí, kde se nepřetáhlo a tak.*“ A respondentky 4: „*Ale to co jde pak na chodby, tak to musí nějak vypadat, když tam pak půjde paní ředitelka nebo rodiče tak to musí nějak vypadat. Jestli prostě se to povedlo, aby to dělalo dojem.*“

Takový důraz na reprezentaci školy veřejnosti může mít jak pozitivní, tak i negativní dopady na žáky. Pokud jsou jejich práce vybírány s ohledem na reprezentaci školy, může to posílit jejich pocit hrdosti a sebevědomí, když vidí, že jejich práce přispívá k pozitivnímu vnímání školy ostatními. To může motivovat žáky k dalšímu úsilí a rozvoji svých výtvarných dovedností, když vidí, že jejich práce má reálný dopad a hodnotu.

Na druhou stranu by výběr prací podle kritéria reprezentace školy mohl mít negativní dopad na některé žáky. Pokud se cítí, že jejich práce neodpovídá standardům reprezentace a není vybrána k vystavení, mohou se cítit nedocenění nebo odstrčení.

To by mohlo vést k poklesu jejich sebevědomí a motivace, zejména pokud mají pocit, že jejich úsilí není viděno nebo ceněno.

5.4 PROJEVY TVOŘIVOSTI VE VYSTAVENÝCH VÝTVARNÝCH PRACÍCH: JAK TO VYPADÁ?

Z analýzy rozhovorů vyplynulo několik klíčových aspektů, které odrážejí různorodost a individualitu tvůrčího projevu žáků.

Prvním z těchto prvků je **variabilita formátů a témat prací**. Respondenti zdůrazňují, že žáci mají možnost vybírat si různé formáty prací a mají volnost v interpretaci zadaných témat. To umožňuje žákům projevit svou tvořivost a osobnost skrze vlastní výběr a interpretaci. Tento aspekt je patrný z odpovědi respondentky 1, která zdůrazňuje, že žáci mají možnost vytvářet práce různými technikami, aniž by byli omezeni na jednotný formát.

Dalším důležitým aspektem je **volnost v používání barev a technik**. Učitelé uvádějí, že dávají žákům volnost v barvách a technikách, což umožňuje každému jedinci individuálně vyjádřit svou tvořivost a osobnost prostřednictvím výtvarného projevu. To je zřejmé z odpovědi respondentky 6, která zdůrazňuje, že žáci mají možnost volit si techniku a pomůcky podle svého uvážení.

Nicméně, některé respondentky naznačily i limity tohoto přístupu. Používání šablon nebo jednotné formáty prací může omezovat projev tvořivosti a vést k uniformitě výsledných prací. Toto omezení může být problematické, jak naznačuje respondentka 2, která upozorňuje, že používání šablon může vést k tomu, že všechny práce budou stejné.

Pro lepší ilustraci typických projevů tvořivosti ve vystavených výtvarných pracích byla provedena analýza několika fotografií. Některé zachycují rozmanité tvůrčí prvky, a jiné poukazují na ovlivnění šablonou a předlohami, které se na výstavních plochách ve školství vyskytují z mého pozorování nejvíce. Na těchto fotografiích je identifikováno několik zásadních prvků tvořivosti, které jsou rozděleny do následujících kategorií:

1. **Variabilita formátů:** Tato kategorie zachycuje různé velikosti a tvary výtvarných prací, což poskytuje žákům možnost vyjádřit svou kreativitu prostřednictvím různých formátů.
2. **Barevnost:** Zahrnuje škálu použitých barev a jejich kombinace, což umožňuje žákům projevit emocionální a estetické aspekty své tvorby.

3. **Techniky:** Tato kategorie sleduje různorodost použitých technik, jako jsou malba, kresba nebo koláž, což poskytuje žákům široké spektrum možností pro jejich kreativní projev.
4. **Individualita a originalita:** Identifikuje unikátní rukopis a styl každé práce, což ukazuje, že žáci si ponechávají svobodu v interpretaci a vyjádření tématu, čímž vytvářejí originální a osobité práce.
5. **Předloha / šablona:** Tato kategorie zahrnuje použití předloh nebo šablon, které mohou ovlivnit výtvarný projev žáků. Je důležité zkoumat, jak použití předloh ovlivňuje originalitu a individualitu výtvarných prací.

Variabilita formátů

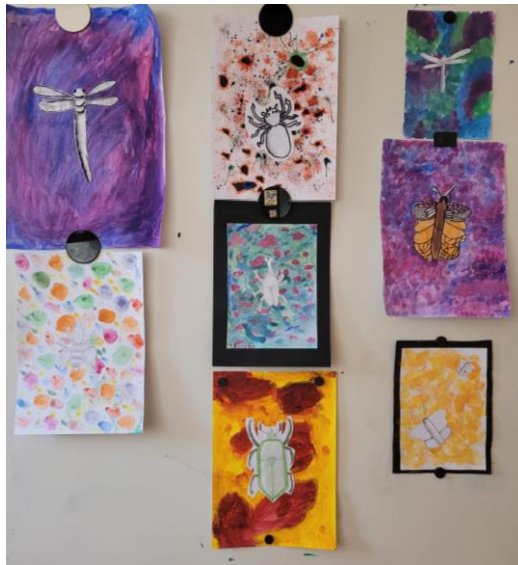
Pro rozmanitost tvůrčích projevů ve formátech je podstatné zvolit téma, které umožní tuto rozmanitost výtvarných projevů a variabilitu formátů. Zadáání učitelů je dostatečně otevřené, aby žáci měli prostor pro individuální interpretaci a projev své kreativity. Důležité je také specifikovat požadavky na výtvarné techniky a materiály v souladu s tématem úkolu. Příkladem této kategorie je kontrast hmyzu a pozadí, hmyz na černém pozadí nebo les a lesní zvěř.

První fotografie ilustruje úkol, kde měli žáci za úkol nalepit vlastního brouka na černé pozadí. Tato úloha umožňovala žákům experimentovat s počtem a velikostí brouků, což zvýraznilo kontrast mezi barevným broukem a černým pozadím.

Obrázek 4: Kontrast hmyzu a černého pozadí

Druhá fotografie ukazuje pokročilejší variantu úkolu, kde bylo žákům zadáno vytvořit pozadí pro brouka různými technikami a materiály. Někteří žáci se rozhodli pro malování barvami, jiní zvolili kombinaci barev a různé techniky práce se štětcí k vytvoření textury pozadí. Tato variabilita technik přispěla k jedinečnosti každého výtvarného díla.

Obrázek 5: Kontrast hmyzu a pozadí

Poslední fotografie představuje skupinové práce, kde byla žákům nabídnuta možnost volby mezi několika tvůrčími aktivitami. V této situaci mohli žáci vybrat, zda budou vytvářet pozadí z různě barevných proužků a na ně nalepit lesní zvířata, nebo zda se pustí do výroby věnců či větví stromů. I přes použití šablon pro některé prvky těchto prací, žáci si měli možnost vybrat, co budou tvořit, což podporovalo jejich aktivní účast a angažovanost ve tvůrčím procesu.

Obrázek 6: Skupinová práce - Les a lesní zvěř

Barevnost

Barevnost představuje škálu použitých barev a jejich kombinace, které umožňují žákům vyjádřit emocionální a estetické aspekty své tvorby. Zadání těchto prací je koncipováno tak, aby poskytovalo žákům určitou strukturu a současně jim umožnilo

vyjádřit svou kreativitu v rámci volby barev, dále umožňují žákům procvičovat své technické dovednosti, jako je práce s různými materiály a médii.

Úkol vytvoření otisku prstu poskytuje žákům příležitost pracovat s texturou a liniemi. Učitelka zadala žákům úkol vytvořit obraz otisku svého prstu pomocí temperových barev a linií. Tato technika umožňuje žákům experimentovat s tvary a texturami a zároveň prostřednictvím výběru barev vyjádřit svou kreativitu a osobní styl.

Obrázek 7: Otisk prstu

Druhý úkol v této kategorii se nazývá kombinace barev v kruzích. Toto zadání je zaměřeno na porozumění barevné harmonii a kontrastu, což je součástí výtvarných dovedností. Učitelka žákům zadala úkol vytvořit minimálně deset kruhů, které se mohou překrývat v různých částech. Poté mají žáci za úkol každou část kruhu vybarvit jinou barvou. Mají volnost ve výběru barev a mohou použít fixy, pastelky, nebo voskovky.

Obrázek 8: Barvy v kruzích

Zadání třetí úkolu v této kategorii, Bříza obklopená barvami, kde se žáci též snažili manipulovat s barvami a vzájemně je mezi sebou propojit. Také je viditelná práce s předlohou, kterou můžeme vidět na každém obrázku v malém zeleném stromu vedle břízy.

Obrázek 9: Bříza obklopená barvami

Techniky

V rámci mého pozorování vystavených výtvarných prací bylo možné pozorovat bohatství a různorodost využitých technik, které přispívají k rozmanitosti projevu žáků. I při zadaném tématu mají žáci možnost experimentovat s různými technikami a přístupy k tvorbě. Tato variabilita technik umožňuje každému jednotlivci vyjádřit svou kreativitu a osobnost prostřednictvím výtvarného projevu. V této části se zaměříme na rozmanitost technik, které žáci využili při tvorbě svých výtvarných prací

Zadání těchto úkolů následovalo obvykle stejný vzorec. Učitelka byla zodpovědná za určení tématu, například "Vystínujte svou láhev" nebo "Nakreslete květinu". Poté měli žáci volnou ruku v použití barev a technik, ale u většiny těchto prací měli danou předlohu pro inspiraci. Mohli využít široké spektrum výtvarných médií, jako je malba, kresba, tužky, pastelky, voskovky, fixy a další. Tento přístup umožňoval každému žákovi individuálně projevit svou kreativitu a osobnost. Výsledkem byla na nástěnkách rozmanitá díla, která reflektovala jedinečnost každého žáka. Tímto způsobem měli žáci příležitost svobodně vyjádřit svou kreativitu.

Obrázek 10: Jarní květina

Obrázek 11: Stínování lahve / hrnku

Obrázek 12: Skupinová práce – křídla netopýra

Obrázek 13: Brouci v barvách

Obrázek 14: Žijeme v přírodě pod vodou – práce s předlohou vs. rozmanitost technik

Individualita a originalita

Zadání úkolů u těchto vystavených výtvorů se liší od předchozích, kde byla daná technika, a žáci měli dané mantinely, podle nichž se měli řídit nebo obrázky pro inspiraci, ze kterých měli čerpat pro své výtvarné tvoření. Na rozdíl od toho mají žáci v této kategorii pouze zadané téma, ale nemají žádné konkrétní vizuální předlohy či instrukce, podle kterých by se měli řídit. Mají se sami zamyslet nad tím, jak budou dané téma interpretovat a ztvárňovat, a mají plnou svobodu v tom, jakým způsobem je budou vizualizovat. Tímto způsobem se žáci podílejí na tvorbě svých vlastních unikátních děl a vyjadřují svou osobní kreativitu a styl.

Obrázek 15: Jaro přichází

Obrázek 16: Pozor, bude silvestr!

(I zde je patrná práce s předlohou, žáci ji však nemají jako povinnost.)

V tomto úkolu, který byl zadán respondentkou 6, žákům byla poskytnuta volnost nejen v použitých materiálech, ale také v technikách, které mohli při tvorbě využít. Jednalo se o skupinovou práci, kde žáci dostali ústní zadání vytvořit obrázek louky plné květin. Respondentka poznamenala, že všechny skupiny si zvolily největší formát, který jim učitelka mohla poskytnout.

Obrázek 17: Louka plná květin

Předloha / šablona

Při pohledu na vystavené výtvarné práce lze vyzorovat různé přístupy a metody, které ovlivňují jejich podobu a charakter. Jedním z klíčových faktorů, který hraje roli v tvorbě výtvarných děl, je použití šablon. Šablona představuje nejsvazanější úkoly, kde je žákům poskytnut ideální vzhled práce a přesný návod. V těchto úkolech je prostor pro žáka minimální, a jeho úspěch se odvíjí od přesného splnění výsledku. Tyto úkoly jsou často spojeny s výzdobou oken a nástěnek na chodbách a ve školách se na výstavních plochách objevují ve velkém množství.

V rámci mého pozorování jsem pojmenovala tři typy schematických výtvarných prací:

Předloha s pouhou účastí

Tato zadání práce zahrnují situace, kdy jsou žákům poskytnuty předlohy či vzory a jejich úkolem je pouze jejich reprodukce. V takových případech jsou výtvarné

práce velmi podobné a stejné, což znamená, že žáci nemají příliš prostoru pro vlastní kreativitu a originalitu. A přesto takových nástěnek jsem na školních chodbách vídala

Obrázek 18: Tulipány

Obrázek 19: Silvestr

Obrázek 20: Sněhulák

Obrázek 21: Zátíší stromu

Obrázek 22: Jaro kolem nás

Obrázek 23: Polární záře

Předloha s vlastním prvkem

V tomto zadání je žákům poskytnuta předloha, ale mají možnost přidat do svých prací vlastní prvky nebo úpravy například v barvách. To umožňuje žákům vyjádřit alespoň kapku své kreativity a originalitu, i když mají určitý výchozí bod.

U těchto konkrétní výstavní ploch můžeme pozorovat vlastní prvky v podobě možnost si namalovat, různé ptáčky a ptačí budky, vlastní lucerny a sněhuláky.

Obrázek 24: Ptačí budka v lese

Obrázek 25: Lucerna

Obrázek 26: Zimní zátiší

Předloha spojená se šablonou

Předloha propojená se šablonou, omezuje možnosti žákům upravit nebo přidat vlastní prvky do svých výtvarných děl. Učitelka zadá, ukáže žákům předlohu jakýsi vzor,

jak si přeje, aby jejich práce vypadala, a poté jim předá ještě šablonu, v mém pozorování to je například šablona ptáčka, kterého si žáci obkreslí, vystříhnou a nalepí na ptačí budku, jak to dokazuje výstavní plocha. Dále také můžeme pozorovat na nástěnce s deštníky, že byla použita šablona, ale žáci měli aspoň volnější ruku v použití barev.

Obrázek 27: Deštník

Obrázek 28: Ptačí budka

5.5 LIMITY PŘI VYSTAVOVÁNÍ: CO MI V TOM BRÁNÍ?

Analýza rozhovorů s pedagogy poskytuje hlubší pohled na limity a výzvy, již popsané v teoretické části práce, spojené s vystavováním žákovských výtvarných prací. Respondenti identifikovali několik klíčových faktorů, které omezují efektivitu a účinnost tohoto procesu.

Jedním z hlavních limitů je **nedostatek finančních prostředků**. Učitelé zmiňují omezené financování jako překážku pro pořádání kvalitních výstav. Nedostatek prostředků ovlivňuje nejen možnosti nákupu materiálů pro výtvarnou tvorbu, ale také schopnost vystavovat výsledné práce. Tento nedostatek financí může omezit rozsah a kvalitu prezentace žákovských prací. R1: *„A nové se nekoupí, protože nástěnky nejsou tolik potřeba, takže limit je finance.“* a R2: *„Ty peníze z třídního fondu dát do jiných materiálů než na výtvarnou výchovu, takže v tomto ohledu se ta výtvarná výchova spíše upozaduje.“*

Druhým důležitým faktorem je **nedostatek prostoru ve školní budově**. Respondenti se shodují, že nedostatek místa je překážkou při vystavování žákovských prací. Omezený prostor znamená, že není dostatek místa pro prezentaci všech prací nebo pro organizaci rozsáhlejších výstav. Tento nedostatek prostoru může vést k tomu, že některé práce nebudou moci být vystaveny nebo budou umístěny na méně viditelných místech. R2: *„...chápu, že kde mají jen ty sítě tak tam ten prostor prostě není.“* a R5: *„Samozřejmě ten prostor je vždy nějaký limit, někde to je prostě nabouchaný, ale vidím limit v prostorových výtvorech, to není kam dát.“*

Dalším zjištěním je **nedostatečná podpora ze strany školního vedení, rodičů nebo kolegů**. Učitelé uvádějí nedostatečnou angažovanost těchto aktérů jako faktor ovlivňující účinnost vystavování žákovských prací. Absence podpory může vést k nedostatečnému zájmu a účasti na výstavách. R5: *„A občas vedení školy, že naše nástěnky nejsou úplně reprezentativní pro okolí, no prostě že to není 30 stejných medvědů.“*

Nakonec, **nedostatečné vybavení školních prostor**, jako jsou nedostatečné osvětlení či nedostatek vhodných výstavních stojanů, představuje další limit vystavování žákovských výtvarných prací. R1: *„Také mám hodně nástěnek zničených, takže na ně vystavovat skoro nic nemůžu. Na korkové nástěnky skoro nic nedám, je na nich málo místa a magnetické nástěnky zase dělají fleky na dílech. Jediné místo kde se dá, jako vystavovat jsou ty sítě. Ale jako, no špatně se to připevní těmi kolíčky no.“*

5.6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Samotný výzkum se zabýval fenoménem vystavování výtvarných žákovských prací z hodin výtvarné výchovy na 1. stupni základních škol. Zjistilo se, že odborná literatura v této oblasti je omezená, což podtrhuje potřebu provést analýzu a mapování praktik spojených s vystavováním žákovských prací.

Cílem výzkumu bylo zmapovat přístupy učitelů při vystavování žákovských výtvarných prací a identifikovat kritéria, která při tomto procesu uplatňují. Výzkumné otázky se zaměřily na postoj učitelů k vystavování žákovských prací, způsob vystavování, kritéria výběru, projevy tvořivosti na výstavních plochách a limity tohoto procesu.

Kvalitativní přístup prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů a pozorování nástěnek umožnil získání hlubších poznatků o praktikách vystavování žákovských prací. Důležitým aspektem výzkumu bylo dodržování etických zásad a zajištění anonymity respondentek. Přestože vzorek respondentů byl malý, byl specifikován tak, aby zahrnoval jak začínající, tak zkušené učitelky, což přispělo k rozmanitosti a vyváženosti výsledků.

Interpretace získaných dat z výzkumu ukázala, že přístupy k vystavování žákovských prací na nástěnkách jsou velmi variabilní a odlišují se podle individuálních postojů a pedagogických strategií jednotlivých učitelů. Zjištění naznačují, že každá respondentka má svůj vlastní přístup k této problematice, který často odráží nejen osobní preference, ale také pedagogické zkušenosti a filozofii výuky výtvarného umění.

Například někteří učitelé preferují prezentovat žákovské práce na nástěnkách ve třídě, zatímco jiní dávají přednost společným prostorům ve škole. Tato variabilita naznačuje, že vystavování žákovských prací není pouze rutinní činností, ale spíše reflektuje širší pedagogické cíle a hodnoty učitelů.

Tato zjištění jsou v souladu s teoretickým rámcem, který zdůrazňuje rozmanitost pedagogických přístupů v oblasti výtvarné výchovy. Různorodost postojů a strategií, které se projevily během výzkumu, poukazuje na bohatství pedagogického prostoru a nutnost respektovat individuální přístupy učitelů ke vzdělávání.

ZÁVĚR

Závěr této diplomové práce reflektuje důkladnou analýzu a interpretaci získaných dat z kvalitativního výzkumu zaměřeného na vystavování žákovských výtvarných prací na nástěnkách na 1. stupni základních škol. Interpretace dat ukazuje, že přístupy k vystavování žákovských prací jsou individuální a odrážejí postoje a pedagogické strategie učitelů. Tyto závěry jsou v souladu s teoretickým rámcem, který zdůrazňuje rozmanitost pedagogických přístupů v oblasti výtvarné výchovy.

Výzkum poskytl nové a cenné poznatky o praktikách vystavování žákovských prací, které mají významný dopad na celkový proces výtvarného vzdělávání na základních školách. Jednotlivé strategie a přístupy, které učitelé používají při organizaci výstavních ploch, byly analyzovány a poskytují učitelům, pedagogům a odborné veřejnosti komplexní vhled do této problematiky.

Je třeba si uvědomit, že malý vzorek respondentů představuje jeden z hlavních limitů tohoto výzkumu, což může mít za následek zkreslení výsledků a omezenou objektivitu získaných poznatků. Tato omezení by měla být brána v úvahu při interpretaci výsledků a aplikaci doporučení do praxe.

Doporučení vyplývající z této práce zahrnují zdůraznění potřeby dalšího výzkumu v oblasti vystavování žákovských prací a podpory tvůrčího přístupu k vytváření výstavních prostor. Doporučení také směřuje k podpoře sdílení osvědčených postupů a strategií v oblasti vystavování žákovských prací mezi učiteli a pedagogy. Tímto způsobem lze efektivněji využít existující know-how a podpořit inovativní přístupy k prezentaci výtvarných prací žáků.

Celkově lze konstatovat, že tato diplomová práce přináší nové a relevantní poznatky o vystavování žákovských prací na nástěnkách a o jejich vlivu na výtvarnou výchovu na základních školách.

RESUMÉ

Diplomová práce se zaměřuje na fenomén nástěnky a její roli při prezentaci žákovských výtvarných prací na 1. stupni základních škol. Cílem práce bylo zmapovat přístupy učitelů k vystavování žákovské výtvarné tvorby na nástěnkách a identifikovat kritéria výběru prací pro výstavu. V teoretické části jsou definovány cíle výtvarné výchovy, role výtvarné projevu, pojem tvořivost a podmínky pro její rozvoj, možnosti a limity vystavování žákovské tvorby a pojem nástěnka ve školním prostředí. V praktické části byla provedena kvalitativní výzkumná sonda prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se šesti učitelkami celkem na třech základních školách. Následuje popis kvalitativního výzkumu, formy kódování získaného materiálu a popis výzkumného vzorku. Výsledky naznačují, že přístupy k vystavování žákovských prací jsou individuální a odrážejí pedagogické strategie učitelů. Závěr práce shrnuje hlavní závěry a doporučení pro využití nástěnek ve výtvarné výchově na základních školách.

SUMMARY

The thesis focuses on the phenomenon of bulletin boards and their role in presenting students' artwork at the primary level of elementary schools. The aim of the thesis was to map out teachers' approaches to exhibiting students' artwork on bulletin boards and to identify criteria for selecting works for exhibition. The theoretical part defines the goals of art education, the role of artistic expression, the concept of creativity and conditions for its development, possibilities and limitations of exhibiting students' work, and the concept of a bulletin board in the school environment. In the practical part, a qualitative research probe was conducted through semi-structured interviews with six teachers in total from three elementary schools. This is followed by a description of the qualitative research, the form of coding the acquired material, and a description of the research sample. The results suggest that approaches to exhibiting students' work are individual and reflect teachers' pedagogical strategies. The conclusion summarizes the main findings and recommendations for the use of bulletin boards in art education at elementary schools.

SEZNAM LITERATURY

KITZBERGEROVÁ, Leonora. DIDAKTIKA VÝTVARNÉ VÝCHOVY. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-667-3. S. 9-11. S. 31.

NAKONEČNÝ, Milan. Psychologie osobnosti. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2021. ISBN 978-80-7553-886-4. Str. 107

PASTOROVÁ, Markéta. Výtvarná výchova, Metodické komentáře a úlohy ke Standardům pro základní vzdělávání. Praha: NÚV, 2016. ISBN 978-80-7481-165-4.

PLEVOVÁ, Irena a PUGNEROVÁ, Michaela. Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi. -Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-0218-1. S. 12-14.

PODLIPSKÝ, Rudolf; VANČÁT, Jaroslav; UHL SKŘIVANOVÁ, Věra ZIKMUNDOVÁ. Tvořivost ve výtvarné výchově a její účinky na všeobecné vzdělávání. Plzeň. ISBN 978-80-261-0728-6.

POSPÍŠIL, Aleš; ŘEPA, Karel a ŠOBÁŇOVÁ, Petra (ed.). Kvalita ve výtvarné výchově. Olomouc: Česká sekce INSEA, 2019. ISBN 978-80-904268-7-0. S. 163 -168

SLAVÍK, J. Hodnocení v současné škole. Praha: Portál 1999, ISBN 80-7178- 262-9

ŠTEIGLOVÁ, Taťána (ed.). Výtvarná výchova a mody její komunikace: symposium České sekce INSEA: Olomouc, listopad 2002. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0779-5. S. 94 - 95.

UHL SKŘIVANOVÁ, Věra a PLÍHALOVÁ, Monika. Pozice české výtvarné výchovy v mezinárodním kontextu. V Plzni: Západočeská univerzita, 2022. ISBN 978-80-261-1099-6. S. 117-120.

Internetové zdroje:

Creativity in the Classroom. Online. Digital promise. Dostupné z: <https://microcredentials.digitalpromise.org/explore/creativity-in-the-classroom>. [cit. 2024-03-17].

Galerie Barrandov. LOUŽECKÁ, Daniela. FZŠ A MŠ BARRANDOV II PŘI PEDF UK, PRAHA 5. Galerie Barrandov [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://www.galeriebarrandov.cz/>

CHRISTENSON, Matt. The Power of Displaying Every Student Art Piece. Online. The Art of Education University. 2017. Dostupné z: <https://theartofeducation.edu/2017/02/power-displaying-every-student-art-piece/>. [cit. 2024-04-01].

KITZBERGEROVÁ, Leonora a MAKOVSKÝ, Miloš. Výtvarná výchova. Online, Podkladová studie. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2019. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/podkladov%C3%A1_studie/vytvarna_vychova.pdf. [cit. 2024-02-09]. S. 3.

Malá školní galerie. 2. ZŠ Holešov [online]. [cit. 2024-04-06]. Dostupné z: <https://zshol.cz/skolni-galerie/>

Mezinárodní dětská výtvarná výstava Lidice. Online. LIDICE. Dostupné z: <https://www.mdvv-lidice.cz/>. [cit. 2024-04-14].

MINAŘÍKOVÁ, Lenka. Jak vnímat dětský výtvarný projev v období předškolního věku. Online. Národní pedagogický institut České republiky. 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/11015/JAK-VNIMAT-DETSKY-VYTVARNY-PROJEV-V-OBDOBI-PREDSKOLNIHO-VEKU.html>. [cit. 2024-03-09].

My (after school) art club. Displaying Children's Artwork. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.myafterschoolartclub.com/post/displaying-children-s-artwork>. [cit. 2024-04-01].

PASTOROVÁ, Markéta. Pojetí Výtvarné výchovy v rámci vzdělávací oblasti Umění a kultura. Online. Národní pedagogický institut České republiky. Roč. 2004. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/43/POJETI-VYTVARNE-VYCHOVY-V-RAMCI-VZDELAVACI-OBLASTI-UMENI-A-KULTURA.htm?print=1>. [cit. 2024-03-02].

Představení Galerie Paletka. Online. Galerie Paletka. Dostupné z: <https://www.vytvarkaplzen.cz/galerie/o-galerii>. [cit. 2024-04-14].

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Online. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>. [cit. 2021-01-13]. S. 82.

RYMANOWICZ, Kylie. The art of creating: Why art is important for early childhood development. Online. Michigan State University. 2015. Dostupné z: https://www.canr.msu.edu/news/the_art_of_creating_why_art_is_important_for_early_childhood_development. [cit. 2024-03-09].

ŠTĚPÁNKOVÁ, Kateřina. Jak „zabít“ tvořivost ve výtvarné výchově. Online. Kultura, umění & výchova (Odborný recenzovaný časopis). Dostupné z: <https://www.kuv.upol.cz/post/jak-zab%C3%ADt-tvo%C5%99ivost-ve-v%C3%BDtvarn%C3%A9-v%C3%BDchov%C4%9B>. [cit. 2024-03-18].

ZIMMERMAN, Enid. IT TAKES EFFORT AND TIME TO ACHIEVE NEW WAYS OF THINKING: CREATIVITY AND ART EDUCATION. Online. In: . S. 61-62. Dostupné z: https://ed.arte.gov.tw/uploadfile/periodical/1133_%E7%AC%AC%E4%B8%89%E5%8D%B7%E7%AC%AC%E4%BA%8C%E6%9C%9F57-73.pdf. [cit. 2024-02-10]. S. 61.

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Seznam respondentů

Seznam obrázků

Obrázek 1: Jména z barev – třídní nástěnka

Obrázek 2: Jaro přichází – okna třídy

Obrázek 3: Čáp – okna třídy

Obrázek 4: Kontrast hmyzu a černého pozadí

Obrázek 5: Kontrast hmyzu a pozadí

Obrázek 6: Skupinová práce – Les a lesní zvířata

Obrázek 7: Otisk prstu

Obrázek 8: Barvy v kruzích

Obrázek 9: Bříza obklopená barvami

Obrázek 10: Jarní květina

Obrázek 11: Stínování lahve / hrnku

Obrázek 12: Skupinová práce – křídla netopýra

Obrázek 13: Brouci v barvách

Obrázek 14: Žijeme v přírodě pod vodou – práce s předlohou vs. rozmanitost technik

Obrázek 15: Jaro přichází

Obrázek 16: Pozor, bude silvestr!

Obrázek 17: Louka plná květin

Obrázek 18: Tulipány

Obrázek 19: Silvestr

Obrázek 20: Sněhulák

Obrázek 21: Zátíší stromu

Obrázek 22: Jaro kolem nás

Obrázek 23: Polární záře

Obrázek 24: Ptačí budka v lese

Obrázek 25: Lucerna

Obrázek 26: Zimní zátiší

Obrázek 27: Deštník

Obrázek 28: Ptačí budka

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Polostrukturovaný rozhovor

1. Nástěnky a jejich tvorba

- Jak vypadají školní nástěnky u vás na škole? (Sítě, clipboardy, kokrkové nástěnky, vyhrazená místa na stěnách, ...)
 - Máte zkušenost i s digitálními nástěnkami? Myslíte si, že nás to v dalších letech čeká?
- Kde se tyto nástěnky nacházejí? Ve třídě nebo před třídou?
- Dodržujete při tvorbě nástěnek nějaké téma nebo tam máte různé výtvary?
- Kdo se podílí na tvorbě nástěnek? Učitelé nebo děti?
- Mají žáci nějakou možnost komentáře ke svým výtvorům nebo výtvorům ostatních?

2. Žáci a nástěnka

- Jaký názor mají žáci na nástěnky?
- Jak žáci reagují na svá díla na nástěnkách? A jak reagují, pokud jejich dílo není umístěno na nástěnce?
- Mají žáci možnost se rozhodnout, zda chtějí mít své dílo na nástěnce?
 - Myslíte si, že žáci mají mít možnost se takto rozhodnout a proč?

3. Učitel a vystavování prací

- Jaké funkce nástěnky vnímáte jako zásadní? Mají nástěnky nějaký význam?
- Jaký zaujímáte postoj k nástěnkám pozitivní nebo negativní?
- Podle jakých kritérií vybíráte žákovské práce na nástěnku?
 - A na výzdobu třídy na oknech a dveřích?

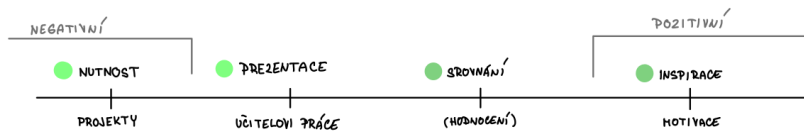
- Jak často vystavujete/obměňujete žákovské výtvarné práce na nástěnkách vaší třídy?
- Jak hodnotíte význam prezentace žákovských výtvarných prací?
- Myslíte si, že vystavování žákovských prací může ovlivnit vnímání umění a tvořivosti žáků?
- Jaké jsou typické projevy tvořivosti, které se na nástěnkách objevují?

4. Možnosti a limity vyvstávání

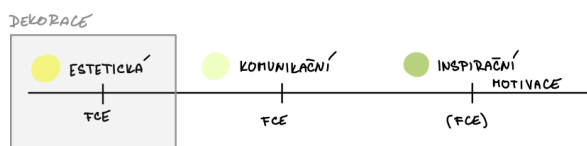
- Potýkáte se s nějakými limity při vystavování výtvarných prací? A proč?
- Využíváte nějaké další možnosti vystavování? Jaké?

Příloha č. 2 – Kódování textového materiálu

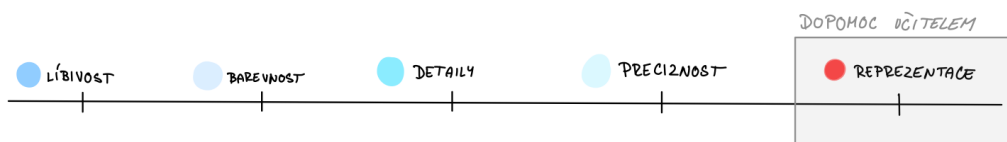
Postoje/názory učitelů na vystavování: Proč to mám vystavovat?

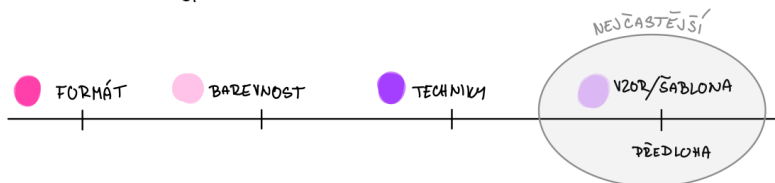
Funkce nástěnky: K čemu to vystavují?

Kritéria: Co mám vystavovat?

Tvořivost: Jak to má vypadat?

Limity: Co mi v tom brání?

R1: Mají radost většinou, někomu je to jedno a neřeší to. No ... ono je to vlastně na nich zda tam ten svůj výtvar chtějí mít nebo ne takže když ho tam nemají tak si ho nesou domů a jsou spokojený.

R2: No oni ho tam mají vždycky, a kdo ho tam nechce tak ho tam nemá, a proto mu to nevadí.

R3: No stane se to, že ho tam nemají, ale děti jsou zvyklé, že se tam ty nástěnky obměňují, ví, že pokud tam tento týden jeho obrázek není tak druhý týden tam obrázek mít bude. Ví o tom.

R4: Rádi ukazují na svoje díla a povídají si o tom. Ale když tam svoje dílo nevidí, tak jak kdo, ono je taky velký boj o tom dáme to na nástěnku nebo si dílo vezmeme domů. Oni se chtějí pochlubit doma. Vidím v nich kolikrát ten vnitřní boj.

INSPIRACNÍ

R5: No když si jakoby vezmu na začátku, když přišli do mé třídy tak se snažili, aby se to hlavně líbilo okolí a rodičům a já je prostě učím, že na tom nezáleží, že je to jeho dílo a každý to vnímá jinak. Takže nyní na ty díla už reagují hezky, nebojí se, ho tam dám. Stane se, že tam není místo na té nástěnce, ale jelikož s těmi dětmi hodně mluvím tak s tím nemají nějaký větší problém.

R6: Jejich dílo je tam vždycky takže vždy mají pozitivní reakce. Mají vždy hezké reakce ke všem dílům, nikdo u nás nikoho ... jako mu neříká, že je to ošklivý.

MÍT ČI NEHÍT? TO JE ŮČTU BĚZÍ...

Mají žáci možnost se rozhodnout, zda chtějí mít své dílo na nástěnce?

50 ha 50

R1: Jo to mají vždy, je to na nich. Já je nepřemlouvám, aby to tam daly.

R2: Ano mají, a většinou nechtějí děti, které jsou introverti a měli nějakou špatnou reakci z předchozích let, tak nemají dostatek sebevědomí a předem si to nechtějí. Proto se předem ptám, zda můžu vystavit všechny práce a pokud ne, tak nikoho nenutím.

R3: Nemají, to rozhoduje paní učitelka. Já je chci přesvědčit, že jejich obrázek je vždy podařený, takže na výstavu jde vždy.

R4: Mají, když nechce tak určitě ne.

R5: Mají tu možnost, je to opravdu na nich.

SROVNÁNÍ

R6: To asi ne, vystavuji fakt všechno a je to pro ně i taková motivace aby věděli že tam to dílo bude fakt viset, hlavně z toho důvodu vystavuji i díla která jsou fakt odfláknutá, aby to ty děti viděly a měly srovnáním, že se mají přistě snažit taky. A ani by mít tu možnost neměli,

R4: No je to takové neutrální. Jako je hezké že se tím zdobí třídy asi, ale nevidím v tom moc velký smysl, dá to hodně práce pořád něco obměňovat.

R5: Určitě pozitivní, je to ukázka naší práce a takových vnitřních světů těch dětí. Máme možnost skrze ně se podívat do to světa těch dětí.

R6: Asi žádný, neřeším to.

2. Kritéria výběru žákovské práce

- a. Líbivost
- b. Barevnost
- c. Detaily
- d. Preciznost (správně vystřižené, nepřetahovat, ...)

Podle jakých kritérií vybíráte žákovské práce na nástěnku?

R1: To nevybírám ... jdou tam všechny, když to dítě nechce tak to tam nepověším, ale je mi jedno zda to mají dokonalé nebo někomu někde ujela ruka. Je to jejich výtvar. Navíc jde dost vidět, za jakou nástěnkou stojí učitelka a za jakou ty precí.

R2: No na nástěnky nechávám všechny díla.

R3: Kritéria nemám žádná, prostě děti jsou nejšikovnější a prostě se všichni snaží při té hodině tak mají své dílo vystavené.

R4: No když se sama podíváte po mé třídě, tak můžete vidět, že na oknech vidíte podle toho jak je to hezké, máme tu to pěkně udělané, přeci bychom tam nedávali nějaký mazanec. Jako to co dělám hlavně což je čeština, tak tam jde všechno, ať mají ty žáci mezi sebou srovnání. Ale to co jde pak na chodby, tak to musí nějak vypadat, když tam pak půjde paní ředitelka nebo rodiče tak to musí nějak vypadat. Jestli prostě se to povedlo, aby to dělalo dojem.

R5: Nemám žádná kritéria

R6: Nemám kritéria, ale podle toho zda je dokončený nebo není, pokud není hotový tak ho tam nedám, jinak jdou všechny.

A na výzdobu třídy na oknech a dveřích?

R1: No to už je jiná, já nemám moc oken, kam můžu ty výtvary jejich lepit, a na dveřích máme pravidla třídy, takže tam místo není. No popravdě na okna jde většinou to nejhezčí, ... a buď to volím já, nebo si to zvolí děti.

– Co znamená nejhezčí? Podle čeho to vybíráte?

No kdo tom zubatý, nebo jak je to vybarvený, zda to je taková spíše patlanina nebo se tak žák opravdu snažil a dělal tam i detaily a tak. Ono je tohle takové složité protože výzdobu na

3. Učitel a vystavování prací

Jaké funkce nástěnky vnímáte jako zásadní? Mají nástěnky nějaký význam?

inspirace
↓

R1: Fuha, no asi hlavně tu dekoráční, taky je fajn když si o těch dílech pak můžeme povídat, takže asi i komunikační. Možná když pak jdeme na oběd tak koukám většinou já po těch ostatních nástěnkách a když se mi něco líbí tak děti zastavím a ptám se jich, co bylo asi za cíl u těchto výtvorů, takže možná i nějaký inspirační jakoby, ...protože děti pak chtějí vyrobit něco podobného.

R2: No asi informativní, ale z hlediska výtvarné výchovy tak hlavně ten dekoráční.

R3: Tak mám několik druhů nástěnek, ale ty výtvarné mají u mě funkci jen estetickou, prostě ukázkou.

R4: No já mám ráda ten minimalismus, takže já nemám ráda přeplácené nástěnky. Ale ty výtvarné nástěnky mají hlavně dekoráční funkci.

R5: U výtvarných nástěnek je to nějaké propagace, jako ukázání, jak s nimi ten učitel pracuje, nějaká reprezentace té třídy a učitelky co s nimi dělá. No hlavně asi jak funguje pedagogické činnost učitelky, taky hlavně komunikační, často se u nás stane, že se žáci zastaví většinou u našich nástěnek a baví se o tématu, co to asi jako je co to reprezentuje.

R6: Přidělává mi práci, pro ty děti by to mělo zútulnit třídu, v tom smyslu že to jejich, to by měla být hlavní funkce té nástěnky, informativní, my tam dáváme i projekty které jsou s textem, informují o učivu, může být i komunikační funkce, baví se o těch dílech, řeší je.

Jaký máte postoje k nástěnkách pozitivní nebo negativní?

R1: Je fajn když se na to ty děti můžou podívat. Ale pro učitele to je zase práce navíc, to pořád obměňovat no. Zaberete to dost času. Takový neutrální asi.

R2: No samozřejmě kladný postoj. Je to důležité ve škola a vždycky bylo, žáci se tam prezentují i ten učitel.

R3: No pozitivní je hezké, že je tam máme. Můžeme skrze ně šířit radost a rozveselit třídu.

Jaké jsou typické projevy tvořivosti, které se na nástěnkách objevují?

R1: Asi bych řekla různé formáty práce, volnost v barvách nebo jako když se řekne, budeme stínovat ne, že všichni mají stejný hrnek, ale každý třeba dělá svou flašku nebo batoh nebo tak.

ŠABLONA

R2: Projevy tvořivosti no tak ... Nejhorší podle mě je když se žákům dá jedna šablona a pak je všechno stejné, tam se dá obměnit snad jen barva. No takže ... Nevim, nevim žádný projev tvořivosti na nástěnkách.

R3: Když je to volné téma, které občas zařadím, tak nechávám úplně volnost těm dětem, jakou potřebují. Jediné co, tak jim dám stejný formát.

R4: No tvořivosti, to záleží, jak to myslíte.

- No zda mají ty žáci možnost si vybrat, barvy, nějak se vyčlenit od ostatních, formát a tak?

No to ne, to my máme všichni stejné, jako občas je nechám mít volnost v barvách, ale jinak mají ty výkresy stejné. Oni se to hlavně teď učí, takže musí se to nějak naučit, ale může mít tvořivost minimálně v barvách.

R5: No u mých nástěnek si jich všimnete hodně, mám různé formáty, techniky no prostě všechno možný.

R6: Mají různé techniky, v tom jim dávám volné téma, tedy když není zadání určité techniky. Jinak si mohou techniku a pomůcky volit dobrovolně.

4. Možnosti a limity vystavování

Potýkáte se s nějakými limity při vystavování výtvarných prací? A proč?

R1: Málo místa ve třídě, rodiče ... Mají pořád potřebu do toho kecat buď mně, nebo těm dětem. Kolikrát od nich zaznělo, že tohle na nástěnku nepatří ... děs. Také mám hodně nástěnek zničených, takže na ně vystavovat skoro nic nemůžu. Na korkové nástěnky skoro nic nedám, je na nich málo místa a magnetické nástěnky zase dělají fleky na dílech. Jediné místo kde se dá jako vystavovat jsou ty sítě. Ale jako.. no špatně se to připevní těmi kolíčky no. A nové se nekoupí, protože nástěnky nejsou tolik potřeba, takže limit je finance.

R2: To určitě protože ve třídě máme jen 5 nástěnek. Takhle jelikož já se snažím to co nejvíce obměňovat, tak s tím místem víceméně vyjdeme. Ale chápu, že kde mají jen ty sítě tak tam ten prostor prostě není.

Příloha č. 3 – Kódování obrázkového materiálu

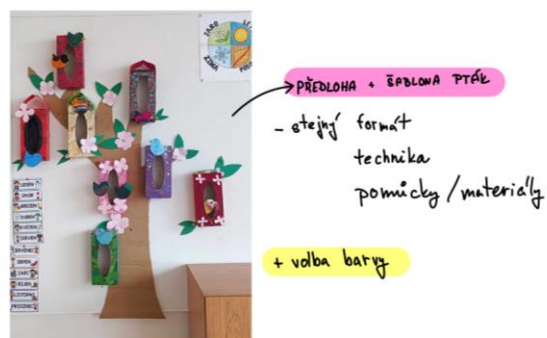
1. Předloha / vzor

- a. technika, barva a formát
- b. možnost vlastního prvku
- c. možnost barvy

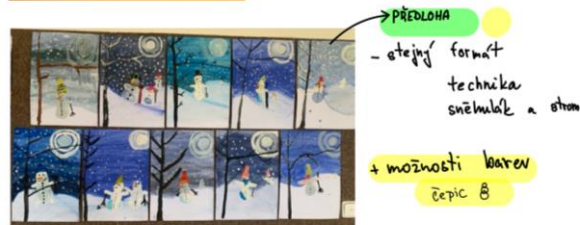
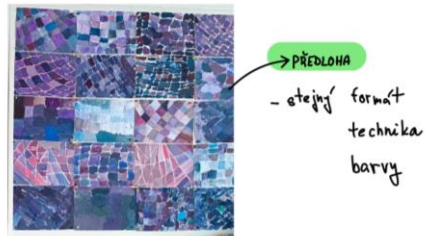
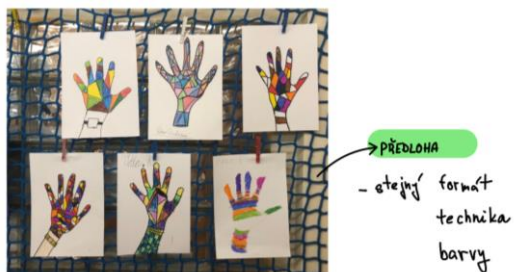
2. Šablona

- a. předloha + šablona
- b. předloha

3. Téma

- a. volná ruka
- b. formát
- c. inspirace

→ PŘEDLOHA
- stejný formát
technika
barvy

Téma
bronk na
černém pozadí
KONTRAST!

Vlastní tvorba
hmyzu

→ PŘEDLOHA
- stejný formát
technika
barvy

Téma les a
lesní zvěř

Skupiny

Kováč
Pták
v lese

Lesní
zvěř

Věže o
stromu
Věna

→ PŘEDLOHA + ŠABLONA
- stejný formát
technika
barvy

Hmyz → možnost barev
a různých druhů a
technik

C.

Kombinace barev
a geo. tvarů

C.

Zijeme v přírodě - kontrast pozadí
vs. živočišná

C. barvy i techniky ✓